

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Petri Cvnæi de Repvblica Hebræorum Libri III

Cunaeus, Petrus

Lvgd. Batavor., 1632

Libri Secvndi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65527](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65527)

PETRI CUNÆI
De Republica
HEBRÆORUM,
LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Familia Pontificalis. De Alcimo male existimatum. Pontificis constitutio penes quos. Chalcedensium regi quid beneficii à Claudio datum. Pontificis munia. Quando nobile officium suum Pontifex obierit. Quem habitum tunc gesserit. Flavii Iosephi error, ex prope- rantia natus, qui omnes hæcenus dece- pit. Ejus confutatio. Maimonida recta sententia.

Proximus regis dignitati honos in summis sacerdotibus fulsit: estque Rabbino- rum vetus verbum, tri- bus rebus Israëlem, tan- quam coronis, fuisse decoratum, re- gno, pontificatu, atque lege. Nos, quo- niam de regibus ea, quæ in mentem in- cidebant, diximus, cætera eodem pa- cto, hoc est, incuriose, & sine delectu exequemur. Cum sacerdotales familiae olim

olim à Mose duodecim, mox autem à Davide essent viginti & quatuor constitutæ, una modò pontificalis fuit, cujus erat præ cæteris excellens nobilitas. Apud Flavium Onias, Oniæ tertii filius, pontificali genere juvenis, per indignationem in Ægyptum aufugit, uti templum illïc conderet, propterea quòd pontificatum libidine Antiochi transferri ad Alcimum videbat, hominem sacerdotali quidem familiâ ortum, sed non ex successione pontificatus. Hallucinatur enim eruditissimus Sigonius, qui¹ eum ex posteris Levi, sed non Eleazari, aut Ithamari, fuisse prodidit. Estque is error manifestus ex Flavii verbis, quæ de hoc Alcimo extant in Antiquitatum libro vicesimo, in capite octavo. Post Alcimum etiam Iudas Maccabæus pontificatum, extraneus alienusque, nullo successionis jure accepit, etsi sanè de gente sacerdotum fuit. ut jam constet, ad hanc indignationem non omnes Aronis nepotes, sed duntaxat paucos quosdam pervenire per legitimos tramites potuisse. Pontifex is fuit, qui omnibus præfectus erat sacerdotibus. eamque dignitatem illi universus confessus septua-

¹ In lib. 5. cap. 2.

tuaginta senum conferebat, in quorum iudicio atque potestate totum hoc, quantumcunque erat, positum fuit. Ita enim traditum rectissime à Maimonide est, in Halacha Cele Hammikdasch, in capite quarto. Sed Herodes, cum pauca ex honesto & bono, pleraque autem contra leges & mores majorum gereret, creare pontifices, amovereque, uti erat libitum, instituit. Ac tandem electio summi sacerdotis concessa Agrippæ Herodi Chalcidensium regi à Claudio est. idque jus retentum successoribus ejus fuit, usque ad extrema belli Iudaici. Ac sacerdotum quidem cæterorum divisa functio erat, nemo ut adolere aris honores, vel victimas cædere, nisi factâ sortitione, posset. Soli autem pontifici omnia sacra, & omni tempore, obire jus fasque fuit¹. Non enim in ordinem cogebatur, neque vices statione observabat. Munus pontificis nobile atque primarium fuit, templi adyta intrare, quæ Sancta Sanctorum Hebræi appellitant. idque semel in anno, non amplius, fiebat, solenni expiationum die, atque eâ horâ tantum, quæ
dicata

¹ R. Maimon. in cap. 5. Hal. Cele Hammikdasch.

dicata piaculari sacro erat. Sed de eâ
 re mox plura dicendi locus erit. Quali
 habitu pontifex fuerit, cum venerabi-
 le illud loci secretum celeberrimo die
 adiret, hætenus disceptatum à nemi-
 ne est. Magnâ enim securitate credide-
 runt omnes, indutum eum illo tem-
 pore fuisse duobus amiculis illis, quo-
 rum unum fuit Humerale & Ephod
 appellatum, alterum verò dicebatur
 Coschen sive Rationale, propterea
 quod cordis rationisque sedem, hoc
 est, ipsam pectus, eingeret. Non nos
 hîc de artificiosissimo opere utriusque
 vestimenti differemus. Ex auro enim,
 & purpura, coccoque, atque gemmis
 confectum fuisse, certum est, plane in
 eum modum, uti edicitur in Exodi ca-
 pite vicesimo & octavo. Sed illud jam
 dicimus, nunquam iis amiculis usum
 fuisse pontificem in templi adytis.
 Quare convellenda nobis opinio est,
 quæ jam pridem summis nixa autori-
 bus, nunc & omnium est, & quotidie
 crescit. Atque utinam saltem à Iosepho
 nobis recedendum non esset, quem
 virum genere ortum sacerdotali, sum-
 misque honoribus in urbe Hierosoly-
 ma perfunctum, ea transmisisse ad
 memoriam posterorum scimus, quæ
 viderat oculis suis, & comperta habe-
 bat

bat. Sed quis tam consummatae diligentiae est, cui non somnus interdum in longâ commentatione obrepat? aut quid non potest festinatio & incogitantia, quæ in rebus etiam obviis improvida est & cæca? Igitur non possumus illud ferre, quod in capite decimo & quinto libri quinti ἀλώσεως ait de veste Ephod, deq, amiculo Coschen. τῶν τῶν πλὴν ἐσθῆτα ὅσα ὁ ἀρχιερεὺς τ' ἀλλοῦ χρόνον, λιγότερον δ' ἀνελάμβανεν, ὅπῳ τε δ' εἰσίοι εἰς τὸ ἅδυτον. εἰσῆδ' δ' ἀπαξ καὶ ἐνιαυτὸν μόνον ἐν ἡ νηστύειν ἐστὶν ἡμέρα πάντας τὸ θεῶ. Hunc vestitum pontifex non quolibet alio tempore habebat, (viliorem quippe sumpsit) sed tunc, cum intrabat in adytum. intrabat autem semel duntaxat quotannis, illo die, cum mos patrius omnino jejunio colere Deum iussit. Contra hæc nemo hiscere ausus est. tanto consensu accepta ab omnibus sunt. Sed enimvero meminisse debebat scriptor maximus, id quod in vetustissimis Iudæorum scitis est, fuisse vestimenta quatuor peculiaria, eaque alba, & ex lino tantum contexta, quibus solis usus pontifex est, cum piaculare sacrum in adytis, semel in anno, faceret. Ex quo accidit ut proprio nomine לבן יגב, vestes laban, id est, alba, à Iudæis dicerentur.

rentur. de quibus ita inquit Maimonides in capite octavo, in Halacha Cele Hammikdasch, ex tractatu Talmudico, qui Maslacha Ioma vocatur, בגדי לבן הם ארבעה כלים ששמש בהן כהן גדול ביום הכפורים וארבעתן לבנים ומן הפשתן לבדו הן: כהנת ומכנסים ואבנט ומצנפת: *Vestes laban fuere indumenta quatuor, quibus indutus pontifex sacra faciebat, die jejunii. Erant autem ea albi coloris, atque ex lino tantum: nimirum tunica, brachæ, cingulum, & infula. Dies jejunii, est dies decimus mensis Tisri, cum in Sancta Sanctorum pontifex ibat. Hæc primi Talmudistæ odorati sunt, quibus nos sine periculo hic fidem habemus. atque adeo miramur, qua officiantia neque Flavius Iosephus, neque quisquam alius animum advertent ad luculenta verba, quæ in Levitici capite decimo & sexto extant; ex quibus hoc, quod diximus, evincitur. Non abs re erit locum eum descripsisse. Ita enim ibi præcipit Mosi Deus de jejunii & expiationum die: *Dic Aharoni, fratri tuo, ne quovis tempore ingredia- tur in sanctuarium intra velum, ut non moriatur. Cum his autem rebus ingredia- tur in sanctuarium, cum juvenco sub- rumo, qui sit pro peccato, & cum ariete, qui sit in holocaustum. Tunicam lineam**

sanctam

*sanctam induito; & brachæ linea sunt
 super carnem ejus; & baltheo lino accin-
 gitor; & infula linea tegitor. Ea vestes
 sacra sunt. Mox in extremo capitis ad-
 dit, Expiationem sacerdos faciet, & in-
 duet vestes lineas, vestes sacras. De cæte-
 ris amiculis, quæ extra templi adyta
 pontifex gessit, non jam difficile est di-
 cere. Ea Talmudici זהב בגדי vestimen-
 ta aurea vocant, non hercle quòd in-
 textum omnibus aurum esset, sed
 quòd ornatiores essent. Fuere autem
 hujus generis indumenta octo, è qui-
 bus quatuor quidem erant commu-
 nia pontifici cū cæteris sacerdotibus,
 בתרת ומכנסים ואבנט ומגבעות, *tunica
 talaris, brachæ, baltheus, & infula;*
 quatuor autem propria pontificis e-
 rant, מעיל ואפור וחושן וציץ, *pallium
 byacinthinum cum tintinnabulis &
 malis Punicis; item amiculum hume-
 rale sive Ephod; tum Pectorale sive
 Coschen; & postremo lamina aurea,
 quæ infulæ apponebatur. Neque verò
 dicat aliquis, ex octo istis indumentis,
 priora quatuor videri eadem esse cum
 illis, quorum usum antè diximus fuisse
 peculiarem in Sancto Sanctorum.
 Nam & ex pretiosiore lino erant, quæ
 pontifex extra adytum gerebat, &
 baltheus fuit opere Phrygiano. Quæ
 mani-**

manifestè cernet, qui contulerit quæ leguntur in Exodi capite vicesimo octavo, & quæ extant in Levitici capite decimo sexto. Nam etsi lineæ sunt, quæ describuntur utrobique, tamen לָבַן vulgare *linum* est, cum שֵׁשׁ *bys-*
sus exquisitissimi generis sit. Sed nec illud repugnat opinioni nostræ, quod in Exodi capite vicesimo octavo, versu xxix. & xxxv. jubetur Aharon cum veste Ephod, & amiculo Coschen, & cum tunica hyacinthina ingredi in sanctuarium. Sane enim pro vero constat, sanctuarii partes insigniores duas fuisse, quarum fuit una exterior, quæ Sanctum ubique dicitur, altera vero interior erat, quæ Sanctum Sanctorum in sacro codice, non semper quidem, sed plerumque tamen, appellatur. Hæc nescire, summæ imperitiæ foret. Porro de vestibus *laban*, seu albis, quod diximus pontificem eas gerere, nisi in adyto, non potuisse, usque adeo verum est, ut illo ipso die decimo mensis Tisri, cum ex more adytum ingrediebatur, ad ea tamen sacra peragenda, quæ etiam extra adytum tunc fiebant, induere כִּגְדֵי זָהָב *vestes aureas* necesse habuerit. Atque hoc recte proditum in Talmud est, in Massechta loma, in capite tertio.

Pontificis sacra vestis modo à Romanis, modo à Iudæis asservata. De Pontificis galero. De sacerdotum pileis. Lapidés Urim & Tummim, in quibus vis oraculi fuit. Quando ii amissi sint. Cur alii facti, & adhibiti postea sint, cum eorum nulla vis amplius esset. Quis fuerit modus consulendi oraculū Urim & Tummim. Quibus de rebus responderit Pontifex.

Quam pulchro & admirando opere fuerint indumenta, quibus adornatus pontifex extra adytum erat, ex illo manifestum est, quod Flavius refert *τὴν ἱερὴν ἐδῆται* sacram pontificis vestem magna cura servatam in turri fortissima fuisse, quam in parte templi Septentrionali olim ab Hasmonæis conditam, Herodes tandem Antoniam de Marci Antonii nomine appellaverat. Utique pergloriosum fuit illam vestem custodire. Quare eum honorem identidem Romani sibi vendicaverunt: ac rursus Iudæis eum, sed beneficii loco concessere. Diximus ex octo tegminibus, quæ aurea Talmudici vocant, quatuor fuisse, quæ communia Pontifici cum reliquis sacerdotibus erant. Inter illa galerus, seu infu-
la fuit.

la fuit. Pontificibus enim, sacerdotibusque nudo capite sacra curare fas non erat. quemadmodum nec flaminibus Romanorum id licuit. Pontificis galerum non penitus similem fuisse sacerdotum pileis, Iudæi tradunt. Maimonides fascias quasdam ait Pontificis capiti ita circumdatas fuisse, quemadmodum membrum contritum aut fractum obvolvitur; sacerdotum autem pileos velut galeas fuisse. unde & מנעורא eos dici, quod instar collium exsurgerent. Ab hoc dissentit Rabbi Abraham Ben David, cujus אנשור *animadversiones* extant in Maimoniden. Ait enim ille, pileos quidem sacerdotales, quasi galeas fuisse, at pontificum infulas longè altiores fuisse, fasciis in orbem sic circumactis, ut sunt hodie Arabum tiaræ. Hoc idem ait accuratissimus author Rabbi Ioseph, cujus commentationes, quæ כסף משנה *corona Misna* inseribuntur, inæstimabiles sunt. Lapidēs Urim & Tumim, qui vestimento pontificis indebantur, absconditos à Iosia in templo priore fuisse, neque postea repertos in templo secundo esse, dictum à nobis supra est. Facti tamen alii lapides, & inditi in amiculum Choschen sunt, non quodjam eorum ope amplius oracula pontifex

manis,
rificis
apides
is ora-
Cur
cum
Quis
Urim
espon-

Ope
us ad-
erat,
lavius
ponti-
m in
part
ismo.
n An-
ne ap-
a fuit
eum
i ven-
n, sed
us ex
nudi-
com-
erdo-
infu-
a fuit.

tifex ederet, sed ut consummatus earum rerum numerus esset, quas maximus Moses ad pontificem rite ornandum præscripserat. Nam si quid vel minimum forte deerat, utique pontifex מחוסר בגדי *defectus vestibus* dicebatur, & sacris operari non magis poterat, quam si de prophana plebe unus esset, quem talia conantem lex divina capitis damnat¹. Sed quid illud est, cur nec consuleretur in templo secundo pontifex, nec responsa redderet? Disputarunt de ea re Iudæorum cordatissimi, & visum illis est, id adeo ex hac causa esse, quod spiritus sanctus numinisque præsentior vis illinc accessisset. mentem autem humanam fati & futuræ sortis nesciam esse, nisi instinctus divinus afflatusque accesserit. Quo nihil existimari rectius potest. Refert hæc omnia Maimonides in Halacha Cele Hammikdasch, capite decimo: ubi morem etiam edisserit, quo oraculum illud consulebatur antea. Stabat enim pontifex, & vultum componebat arcam versus. erat autem à tergo, qui responsum petebat. is, cum
scisci-

¹ Rabbi Maimon. in Hal. Beth Habbechira, cap. 4. & in Hal. Cele Hammikdasch, cap. 19.

seiscitatus de successu rei esset, quam apud animum suum proposuerat, ibi pontifex statim, spiritu cœlesti concitus, amiculum Coschen inspexit, atque ex literis mirâ vi illic protuberantibus, quid futurum esset, didicit, responditque. Ea consulendi ratio non privatis, aut de plebe hominibus, sed regibus duntaxat, summisque iudicibus, aut iis, qui publicè missi à populo essent, usurpata fuit. Quoties enim res magna agebatur, itum illuc est. Privatorum negotia votis precibusque relicta sunt, ne oraculi sanctitas evilesceret.

CAPVT III.

Vestimenti laceratio quatenus Pontifici permessa. Item quatenus sacerdotibus. De Caipha. Lex conjugii alia pontifici, alia sacerdotibus posita. Matrimonium virginis, vidua, vitiate, & per divortium dimissa. Polygamia. Habitatio Pontificis. De Augusto Cesare.

Nunc referamus alia quædam summi Pontificis jura. Inter quæ illud est, quod ei vestem lacerare in animi dolore fas haud fuit. Quod præceptum tamen Talmudici ad lacerationis modum restringunt, ut Pontifici disrumpere vestem quidem, sed infra

tantum circum pedes licuerit; supra
verò, & ad sinum pectoris, vetitum sit.
at cæteris sacerdotibus jus esse lace-
randi à summâ parte deorsum ajunt.
Ita diffinitum in fine ejus tractatus est,
quem Massechta Horaioth appellant.
Quæ si vera sunt, nullo necessario ar-
gumento colligitur, id quod interpre-
tes volunt, Caipham contra legem
fecisse, cum ad Messiaë augustam vo-
cem ipse togam sibi per impatientiam
discinderet, uti proditum à Divo Mat-
thæo est in capite vicesimo & sexto.
Hæc ultrâ exquirere, nostrum non est.
Cum enim diligentissimè in his ope-
ram posuerimus, restabit, ut nobismet
irascamur, qui pedibus sinum scal-
pturimus, unde nullum granum erui-
tur. In Levitici capite vicesimo & pri-
mo edicitur pontifici maximo, uti vir-
ginem duntaxat in matrimonium pe-
tat. Quod profecto non sine mysterio
est. Non enim sacerdotibus posita ea-
dem lex fuit. quippe viduam illi uxo-
rem rite duxerunt, dum modò ab iis
abstinerent, quæ corpore quæstum fa-
ciebant, aut per divortium expulsæ à
marito erant, quibusve oblatum vi-
tium fuit. In Talmud, in Massechta lo-
ma, in capite primo, traditur, nefas
Pontifici fuisse uxores duas simul in
matri-

matrimonio habere. quod si haberet, utique cum altera faciundum illi divortium fuisse ante diem decimum mensis Tisri. ni id fecisset, obire eum piaculare sacrum solenni illo die in templi adytis nequivisse. Enimvero hoc singulare fuit. Nam cæteris hercle Iudæis plures uxores ducere per legem licuit. idque infra ostendemus, cum res ipsa feret. In Massechta Middoth scriptum extat, ædiculam fuisse Pontifici in templo extructam, in qua ille interdium mansitavit ferme, eamque לשכר לכהן גדול *conclave Pontificis* esse dictam. De domo vero, quæ extra sanctuarium illi erat, ita Maimonides tradit, debuisse eam Ierofolymæ, atque in ipsa urbe, non alibi, esse. At Romanorum legibus cautum fuit, uti Pontifex maximus in domo publica habitaret. Quare Octavius hercle, M. Lepido mortuo, cum tanti nominis honorem adeptus esset, & domum publicam accipere à senatu per modestiam recusaret, suarum ædium partem ipse publicam esse iussit, quo satis factum legi esset.

CAPVT IV.

Contra Divum Augustinum, atque contra Carolum Sigonium disceptatur de

Pontificis ingressu in Sancta Sanctorum. Locus in epistola ad Hebraeos male à Sigonio intellectus. Altare suffituum non fuisse in Sancto Sanctorum, contra quam Divus Augustinus sensit.

Libet postliminio ad id redire, quod intermissum à nobis est. Diximus enim Pontificem in templi adyta introivisse solenni expiationum festo, quod die decimo mensis Tisri celebratum quotannis est. Ita Iudæi omnes, & qui Græcorum Latinorumque eruditissimi sunt, magno consensu tradidere. Neque nos profecto aliter statuimus. Non enim alio tempore, neque aliam ob causam visere ei secretissimum locum fas fuit. Et tamen in illa ipsa erudita antiquitate unus extitit Augustinus, summa sanctitate atque eruditione vir, cui ita visum est, pontificem quotidie Sancta Sanctorum ingressum esse, uti thura adoleret. quod autem semel duntaxat introivisse dicatur, id ad anniversariam expiationem retulit, quæ sanguine purificationis fiebat. Huic sententiæ Carolus Sigonius, cum applauderet, aliud insuper præsidium addidit, existimavitque, Pontificem quotidie quidem adyta esse ingressum, sed sacerdotum comita-

tu stipatum; semel autem in anno so-
 lum, id est, sine sacerdotibus. Profecto
 non est committendum nobis, ut tam
 crassum errorem non refellisse videa-
 mur. Ac Sigonius quidem, ut de illo
 prius dicamus, manifesto sophismate
 aut deludere nos voluit, aut hercle im-
 prudenter delusus ipse est. Sine dubio
 enim verba Apostoli in animo habuit,
 quæ in epistola ad Hebræos extant in
 cap. ix. εἰς τὴν δόξαν σκηνῶν ἀ-
 παύτως ἑνιαυτὸς μόνος ὁ ἀρχιερεὺς
 εἰσὶν ἔρχεται αἵματι. secundum
 tabernaculum semel quotannis solus ponti-
 fex ingressus est non sine sanguine. Enim-
 vero illa verba sententiam ejusmodi
 habent, Pontifici semel in anno dun-
 taxat, & quidem soli, adyta introire
 fas fuisse. Sigonius autem in aliam
 mentem hæc distorsit, scilicet quasi se-
 mel quidem quotannis solus, at quo-
 tidie cum aliis intraverit. Qua quidem
 interpretatione nihil excogitari futi-
 lius potest. Omitto Talmudicorum
 omnium Rabbiorumque gravissima
 judicia, quæ semper apud omnes cor-
 datos permagnum pondus habuere,
 quoties de patriis ritibus eorum, cere-
 moniisque orta disceptatio est. ex quo-
 rum sensu illud est, quod Maimonides
 ait in Halacha Beth Habbechira, in ca-

ביום קדש הקדשים מקודש
 מבין ההיכל שאין נכנס לשם אלא כהן גדול
 ביום הכפורים בשעת העבודה:
Sanctum
Sanctorum est sacratius reliqua parte
templi, quia nemo illud adit, nisi Ponti-
fex, die Expiationum, ipsa sacrificii hora.
 Nihil nunc opus est à Iudæis testimo-
 nium eblandiri tam manifestæ rei. Ajo
 nullum sacri codicis locum esse, ex
 quo colligi probabiliter possit, quem-
 quam hominem ritè illud loci arca-
 num adiisse, uno pontifice excepto.
 At ipse pontifex quam sæpe adyta in-
 traverit, ex illo discimus, quod in Le-
 vitici capite decimo & sexto scriptum
 est: *Dic Aharoni, ne quovis tempore in-*
grediatur in sanctuarium, quod est intra
velum ante operculum propitiatorium,
quod est super arcam, ut non moriatur.
Nam in nube apparebo super operculum il-
lud. Sed cum his rebus ingrediatur Aha-
ron in sanctuarium, cum vitulo & ariete
in holocaustum. Accetu autem Israelita-
rum accipiat duos hircos in peccatum, &
arietem in holocaustum. cumque obtule-
rit vitulum, & oraverit pro se, ac domo
sua, duos hircos constituat coram Domi-
no, in ostio tabernaculi testimonii, & mit-
tat super utrumque hircum sortes, sortem
unam Domino, alteram capro emissario.
 Ecce, sanctuarium, quod intra velum
 esse

esse dicit, nihil aliud est, quàm Sanctum Sanctorum, ubi & arca fuit cum operculo propitiatorio. Quæ autem fieri illic præcipit summus Deus, omnia ejusmodi sunt, quæ duntaxat decimo die mensis Tisri agebantur, celebri expiationum festo. Ex quo consequitur, nunquam pontificem, nisi quo die ista fierent, adyta intravisse. Id enim plane edicitur. Quare faceſſat Sigonii hariolatio. non enim est pro indole tanti viri, quem alibi nos sæpe admirati sumus. Sane enim, quod sperare improbum erat, bene ille atque feliciter in summa Hebraisni ignoratione res Iudæorum composuit. Sed quid Augustino respondebimus, qui aram incensi fuisse in adytis existimat, ad quam pontifex thura adoleverit quotidie? Enimvero in Magno errore versatus homo sagacissimus est, neque subtile illud & peracre judicium suum hic adhibuit. Omnino enim locus ille, in quo erat altare incensi, separatus velo ab ipsis adytis fuit. Quare cum in Levitici capite xvi sanctuarium, quod intra velum est, appelletur ipsum adytum, contra de incensi & suffituum ara dicitur in Exodi capite tricesimo, fuisse eam ante velum illud: plane ut in medio oppansum velum inter ady-

ta aramque suffituum esset. Recitabimus verba ex capite tricesimo Exodi, ne lectorem suspensum teneamus. Ita enim ibi dicitur, *Fac aram incensibile lignis Schittim, atque eam auro obduc, pariterque latera ejus & cornua. Pone autem eam ante velum, quod ante arcam testimonii, atque ante operculum propitiatorium est, ut adoleat super illud Aharon suffituum aromaticum unoquoque mane.* Profecto, nisi stupor aut pituita sensus nostros tardat, illud intelligimus, aram incensibilem ante velum, at velum ipsum ante arcam testimonii fuisse; ut aram incensibilem ab arca testimonii, atque ab operculo propitiatorio distinxerit veli interjectio. Equidem fateor in quadagesimo Exodi capite, versu sexto, edicere, *ut ara incensibile aurea coram arca testimonii collocetur*: sed, quod ibi de medio velo expressum non est, mox paucis interjectis additur, *aram auream in tentorio conventus ante velum esse positam.* Quare ista ratio hercle apud me nauci non est.

CAPUT V.

Philonis Iudaei quadam loca excussa, & explicata. Lapsus Philonis. item ejus, qui librum I. Maccabaorum scripsit. Post reditum Iudaeorum ex Babylone, legem

legem non planè servatam fuisse in
templi edificatione. Argumenta qua-
dam dissentientium rejecta. Quid Mosi
præ Pontificibus concessum fuerit.

Nimis indiligenter hic sumus, qui
Philonis Iudæi illustrem locum
nondum produximus, qui, cum Sigo-
nii oculos non fugerit, admonere il-
lum poterat, quam sit inconsulta Au-
gustini hæsitatio. Ait scriptor gravissi-
mus in libro, qui *περὶ θυόντων* extat;
*Ὁ νόμος προσέταξε δύο κραισσοκύασι-
διώα βασις κὴ παῖς ὑλας, κὴ τοῖς
τόποις, ἔ παῖς χρείας ἀφ' ἐργασίας.
ὁ μὲν γὰρ ἐκ λίθων λογάδων ἀτμήτων
ἀνωκοδόμηται, κὴ ἐν ὑψίστῳ πα-
ρα ταῖς ἑνεῶν ἀσπίδασι ἰδρυται, κὴ
γέρονε πρὸς χρείαν τῶν ἑσπέρων.
ὁ δὲ χρυσὸς μὲν κραισσοκύασι, ἰδρυται
δὲ ἐν ἀδύτῳ εἰσω ἑσπέρων κραι-
πεταίσματι, ὅς ἐδενὶ ἑσπέρων ἐστὶν
ὄρατος ὅτι μὴ τοῖς ἀγνώστοις ἑσπέρων
κὴ γέρονε πρὸς χρείαν τῶν ἑσπέρων
ματίων.* Lex duas poni aras iussit, quæ
materia, loco, atque usu differrent. quip-
pe una ex lapidibus selectis, sed impolitis
tamen, extructa est, atque sub dio sita est,
prope templi vestibulum, ejusque usus posi-
tus in victimarum immolatione est. altera
vero aurea, intra primum velum, in loco

inaccesso est, quam videre nemini mortali-
 um licet, nisi sacerdotibus, cum in casto
 sunt. facta autem est in usum suffituum.
 Omnino ait, aram hanc intra primum
 velum fuisse, quod oppansum Sancto
 erat; planè ut diversum fuisse ab illo
 velum secundum significet, quod San-
 ctum Sanctorum à Sancto separabat.
 Utique, quemadmodum Sanctum San-
 ctorum sacerdotes non recepit, sed
 Pontificem duntaxat: ita Sanctum, in
 quo suffimentorum ara erat, plebem
 arcebat, sacerdotes autem solos una
 cum Pontifice admisit. Apud Divum
 Lucam quidem Zacharias, qui sacer-
 dotis, non Pontificis erat dignitate
 præditus, ad hanc ipsam suffituum
 aram odorama flammis ustulat. At
 de plebe ita scriptum extat, ¹ πᾶν τὸ
 πλῆθος τῆς λαῶν ἡ προσδουχόμην
 ἔξω, τῆ ᾠρᾷ τῆ θυμιάματ. tota
 multitudo populi foris precabatur, tempore
 suffituum. Et mox rursus ², ἡ ὁ λαὸς
 προσδοκῶν τὸ Ζαχαρίαν. καὶ ἐθαύμα-
 ζον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν. Exspecta-
 bat Zachariam populus, miratusque est
 eum diutius morari. Quoniam jam ci-
 tare Philonem testem cœpimus, libet
 alia quædam ex illius commentationi-
 bus

¹ Luc. c. 1. vers. 10. ² Ibidem v. 21.

bus adferre. Enimvero, qui in Sanctum, quod intra primum velum est, non introivisse nisi solos sacerdotes dixit, is alibi disertis verbis Sanctum Sanctorum, quod intra secundum velum est, non à sacerdotibus, sed à Pontifice adiri, & quidem semel duntaxat in anno, ait. Verba ejus de hac re in libro secundo *ἡ μὲν ἀρχαία* hæc extant, quæ itidem Sigonius, cum vidit, officere proposito suo non intellexit. *ὁ νεὸς παντὸς λόγου κρείστων, ὡς ἐν τῷ ἁγίῳ φαινομένων ἐστὶ τεκμήρια. τὰ γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ πάντι τῷ, πλὴν ἐν τῷ ἁγίῳ.* templum omni prædicatione est pulchrius, ut quidem ex iis, quæ apparent, colligi potest. nam quod ad ea pertinet, quæ in penetralibus sunt, ea nemini visuntur, nisi uni, hoc est, Pontifici maximo. Nunquam Sigonius effugiet, ita manifestè tenetur. Addit illud ibidem Philo de Pontifice: *ἢ τῶ μὲν θεῷ δὲ ἕως ἐπιτετραμμένον ἀπαξ εἰσεῖναι πάντ' ἐστὶν ὄραται.* atque huic tamen omnia cernere licet, cum quotannis & semel duntaxat intrare fas sit. Oratio mediis fidiis languida & clumbis, quæ corrigere aliquid velle eorum, quæ dicta sunt, videtur, cum nihil minus efficit. Quid enim diversum hic, aut contrarium supra dictis est? Non
 magnus

magnus labor est, sententiæ vim suam reddere, atque ita locum constituere, καὶ τὰς τῶν μύθων δι' ἑτέρας ἐπιτετραμμένον ἀπαξ εἰσιέναι, πάντ' ὅσα ἐστὶν ὄραται. Sanè hoc longe aliud est. Postquam enim dixerat, pontificem unum solumque adyta templi videre, mox revocans ipse se, *Atqui huic ipsi, inquit, cum quotannis duntaxat semel intrare fas sit, non tamen omnia cernere licet.* Dehinc ejus rei ratio sequitur, quæ sane notabilis est; πυρεῖον μὲν γὰρ ἀνδρογῶνων πολῆρες καὶ θυμιάματα εἰσκομίζετο. ποικίλης δὲ ἀναδιδυμῆς, ὡς εἰκός, αἰμίδου, κατέχευται τὰ ἐν κύκλῳ πάντα; καὶ ἡ ὄψις ἐπισκιάζει, καὶ ἀναγοπῶν ἰχθῶν, πρὸς ὧν χωρεῖν ἀδυνατῆσαι. Etenim thuribulum ignitis carbonibus odoramentis plenum illuc infert. omnia autem circumcirca tenentur multo fumo, qui, ut consentaneum est, excitatur. tum vero et visus quoque obtenebratur, inhibeturque, neque longius sese ferre quit. Hoc igitur illud est, quare Pontificis ipsius oculis non omnia lustrari posse ait, quæ in adytis sunt. Atque hætenus luculenter ista Philo, atque etiam divine. Quanquam illud non sine errore dixit, quod antea ex libro ejus *ὑόντων* recitavimus, aram alteram, quæ prope vestibulum templi sub dio posita

posita sanguinem victimasque accepit, constructam *lapidibus integris, impolitisque* fuisse, *ex legis edicto*. Contra enim, lignea ut sit, atque ære obducatur, numinis placitum est in Exodi capite xxvii. quod & Moses exequitur mox in capite xxxviii. & diu post maximus rex Salomo, cum templum conderet, non neglexit, ut est in libro i. Chronicorum, capite iv. & in libro i Regum, cap. viii, vers. lxiv. Quod vero de ara ex cespite aut saxis faciunda edicitur in Exodi capite xx, id ad ea tempora pertinet, cum populus sacer, per vasta terrarum spatia & hostili solo circumerrans, sedem religionibus stabilem, & domicilium certum non haberet. Scio ego, qua tempestate templum secundum stetit, aram hanc quoque ex lapidibus fuisse. sed quam multa id genus alia enumerare possum, in quibus servata tunc veterum legum præscriptio non est? Sanè atroci & formidoloso reipublicæ tempore, cum incerta sæpe omnia metu hostium, & disensionibus civicis essent, in ædificanda æde secuti duntaxat legem aliquatenus sunt homines sanctissimi. Nam quod in primo libro Maccabæorum, in cap. iv. dicitur, *Acceptis lapidibus integris secundum legem,*

*edificatum esse altare novum ad formam
 ejus, quod fuerat prius: oppidò leve est.*
 Nos enim eum authorem, quisquis
 fuit, non magis veremur erroris reum
 facere, quàm Philonem Iudæum. Vter-
 que verbis illis deceptus est, quæ in
 Exodi capite xx extare diximus. Sed
 in hæc divertere, nihil necesse erat. De
 ara suffituum agere desinemus, si id
 dixerimus, in quo maximum momen-
 tum est. Iubet in Exodi capite xxx im-
 mortalis Deus cornua hujus aræ se-
 mel quotannis vituli sanguine rigari,
 illo die, qui constitutus jejuniis & ex-
 piationi erat. Sed eum sanguinem
 prius in Sancta Sanctorum inferri, ac
 mox exire illinc Pontificem, & con-
 spargere aræ cornua necesse fuit. Ita
 enim sancitum in Levitici decimo &
 sexto capite est. Quare jam rem confe-
 cimus, nihil ut opus argumentis am-
 plius sit. Etenim profecto, si exire ex
 adytis Pontifex ad riganda aræ cor-
 nua debuit, aram eam in adytis non
 fuisse certum est. Hæc contra Divum
 Augustinum, & qui assensit illi, Ca-
 rolum Sigonium, excutienda erant, ut
 illud omnibus persuasum esset, quod
 Hebræi veteres, Græcorumque & La-
 tinorum cordatissimi prodidere, Pon-
 tificem semel duntaxat quotannis se-
 cretum

cretum sanctissimi loci adiisse. Ajunt quidem Talmudici, id quod supra retulimus, Pontificem, cum oraculum ex gemmis Vrim & Tummim peteret, facie ad arcam obversa stetit. sed id fieri in qualibet templi parte potuit: ne jam forte credat quispiam, toties eum adyta intravisse. Atque hic est ille consulendi oraculi modus, de quo scriptum est in libro Iudicum, cap. 1, & capite xx. tum & in priore Samuelis commentario, in cap. x. De Mose aliter habendum est. quippe is ad arcam testimonii, prope ipsos Cherubinos, & ad operculum propitiatorium, verba vocesque commutavit cum numine. quod ex cap. xxv. Exodi, vers. xxii, atque ex Numer. cap. vii, vers. ult. neutiquam obscurum est. Verum quæ dementia esset, Aharoni cæterisque pontificibus transcribere, quæ uni Mose contigere? Sanè enim eum virum ex communi mortalium conditione Deus exemerat, postquam loqui coram, & una esse cum illo, atque ab illo aspici etiam dignatus est. Quæ omnia esse negata aliis, annotatum in sacro codice est. Sed jam non amplius verbum addimus. Qui enim pauca delibare de multis constitueramus, pene præ studio omnia exhausimus.

CAPVT VI.

Vicarius Pontificis sub decimum diem mensis Tisri constitutus. Quot gradus dignitatum inter pontificatum & sacerdotium interpositi fuerint. Iusjurandum solenne quotannis Pontifici delatum sub templo secundo. & causa ejus. Heresis orta de suffitu in adytis adolendo. Hircus in desertum missus. Mons Hazazel. Iudaorum scita quedam super ea re.

QVONIAM Pontificis nobile munus in iis esse rebus positum diximus, quæ die decimo mensis Tisri agebantur, idoneum visum est plura exequi quæ huc pertinent. Scribit Maimonides in Halacha Habodat Iom Haccippurim, in capite primo, solum Pontificem omnia sacra obiisse, quæ illo die fiebant, ne illis quidem exceptis, quæ propria illius festi non erant. quare illa quoque, quæ quotidie sacerdotes etiam curabant, commissa tunc Pontifici fuisse. Ait præterea, quo tempore festum hoc instabat, septem continuos dies custoditum eum publice magna cura fuisse, ne qua res fortuita eum contaminaret, prohiberetque solenni sacro. Quæ traducta ex initio tractatus Talmudici sunt, quem Maslechta Ioma

ma

ma vocant. Tum & illud prodit ibidem maximus Rabbinus, quod relatu dignum est, de Pontificis vicario, qui quotannis creatus sub diem jejunii est: מתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארע בזה פיסול יעבור האחר תחתיו. בין שאירע בו פיסול קודם תמיד של שחר בין שאירע בו פיסול אחר שהקריב קרבנות זה שנכנס תהתיו אינו צריך חינוך עבר יום הכפורים הרי הראשון חוזר לעבודתו והשני עובר. ואם מת הראשון זה שני מתמני תחתיו: Nos sententiam, non verba exprimemus. *Positum in more fuit, inquit, ut Pontifici constituerent quendam alterum Pontificem. Nam si quid ei contigisset, quo impuratus videretur, alter ille vice eius rem sacram faciebat. Caterum vicario huic, qui pro illo in adyta ibat, non opus initiatione fuit, sive contaminari Pontificem ante iuge sacrificium matutinum, sive post oblationes peractas contigisset. Quam primum autem dies expiationum praterisset, prior ille redibat ad munia sua: vicarius autem se abdicabat. Quod si prior moriebatur, alter ille in ejus locum substitutus est.* Non multum ab his abaudit, quod traditum à Flavio est in libro decimo septimo Antiquitatum, in capite VIII. Is enim quendam Iosephum Ellemo prognatum refert, qui in unum diem functus pontificatu sit, cum summus sacerdotum Matthias

diem
radus
sa-
usju-
tifici
causa
dytis
sus.
ue-

unus
mus,
ban-
xequi
ioni-
ccip-
onti-
o die
quæ
e illa
tiam
tifici
e fe-
nuos
agna
eum
enni
atus
a Io-
ma

immundo visu per somnium se inquinasset, illa ipsa nocte, quæ expiationis festum antecessit. Hujusmodi vicarium Maimonides סגן appellat, in Halacha Cele Hammikdash, in capite IV, aitque sub imperio ejus cunctos sacerdotes esse. ex quibus tamen duo sunt, quos vicario eandem operam præstare ait, quam Pontifici ipse præstat, eosque קהיקולין appellat. ac rursus quendam ordinem illis inferiorem facit, in quem sacrificulos septem adscribit, qui אמרלין dicti sunt, & claves atrii custodiebant, nemo eorum ut aperire illud posset, ni unà omnes adessent. Rursum his subesse tres גזברין, id est, thesaurarios, sive sacro ærario præfectos, ait. quos sequitur ראש המשמר, qui custodiis templi præest. tum is, qui ראש בית אב dicitur. ac tandem proximus ab his dignitatis locum tenere cæteram sacerdotum plebem ait. Hoc ferme pacto sacerdotum gradus distincti à Talmudicis sunt. nisi quod iidem inter Pontificem maximum, atque inter vicarium ejus constituunt quendam diversi generis sacerdotem, quem משוח מלחמה, hoc est, *prelii causa unctum* appellant. Sed de hoc infra dicemus. Nunc de expiationum festo, quæ in promptu sunt, addamus. Apud
 Mais

Maimonidem¹, legati à senatu missi
 iuramentum quotannis solenni more
 à Pontifice exigunt, pridie quàm per-
 agendum piaculare sacrum erat. Id
 adeò fieri ex hac causa consuevit, quod
 sub templo secundo caput extulisset
 hæreticus quidam, à quo progata Sad-
 duæorum secta est. Is odoramenta,
 queis suffumigandum adytum erat,
 imponi ignibus primùm, ac mox in-
 ferri in adytum voluit, quum Iudæis
 per manus traditum jam inde à Mosis
 evò esset, accendi demùm ea in ipsis ady-
 tis oportere. idque profectò legis sen-
 tentia etiam arguit in Levitici capite
 XVI. versu XII. & XIII. Sed novatorem
 illum ea verba movebant, quæ extant
 in ejusdem capitis initio: בעֵן אֲרָרָה
 בְּעֵן אֲרָרָה *in nube apparebo super propi-*
tiatorium. Quæ certè adeò nullum
 præsidium ad ipsius causam adferunt,
 ut planè id stabiliant, quod in versu XII
 & XIII expressum esse diximus. Et ta-
 men nihilominus crescebat quotidie
 tam improbabilis opinio, lateque ani-
 mos hominum pervaserat. Quare,
 cum metus ingens esset, ne in illum er-
 rorem sese Pontifex quoq; transferret,

K 4

insti-

¹ In cap. I. Hal. Habodai Iero Hac-
 cippurim.

institutum fuit, ut pridie decimum
 diem Tisri sollenniter eum legati iure-
 jurando obstringerét. cuius formulam
 Maimonides in hæc verba conceptam
 refert, משמיעין אנו עליך במי ששכן ארת, שמו
 בבית הורה שלא תשנה דבר מכל דבר
 שאמרנו לך: *Nos te jurare iubemus per
 eum, cuius nomen in hac aede habitat, ne
 quid immutes eorum, qua dixerimus tibi.*
 Dein cætera subjecere, de quibus cau-
 tum esse intererat omnium. Ad cele-
 britatem hujus festi maximè pertinuit
 religiosa sortitio illa, quâ ex duobus
 hircis unus destinatus aris fuit, alter
 verò in vicinum desertum ad mon-
 tem quendam Hazazel dimittebatur,
 ut illinc præceps rueret. Tradunt Iu-
 dæi eum hircum magno molimine in
 desertum ab alienigena quopiam de-
 ductum, ac mox de summo monte
 detrusum ad ima esse. De tabernacu-
 lis quoque ab urbe Ierosolyma usque
 ad desertum dispositis, nescio quid, lo-
 quuntur, in queis confederunt, qui hir-
 cum identidem escâ reficerent. Tum
 & funiculum, cuius pars altera corni-
 bus hirci, altera deligata ad scopulum
 fuit, atque etiam colorem funiculi, &
 id genus multa alia describunt, quæ
 profectò mecum ignorant. Quare nos
 hæc in medio relinquimus, propterea
 quòd

quòd rationibus conjecturisque me-
lioribus destituta; vim haud capiunt
ex ipsa frugalitate.

CAPVT. VII.

*Initiatio Pontificis duplex, & qualis.
Quando altera cessaverit. Quando
Pontifex ab iuueni mactatione, quam
lex praescripsit, immunis fuerit.*

Consecratio Pontificis duas res pre-
cipue habuit, vestitum unctionem-
que. Sancitum enim à numine fuit,
uti, qui summum sacerdotium gestu-
rus esset, tunicis amiculisque sacris per
septem dies indueretur, atque oleo li-
neretur, quod confectum ad eam rem
ratione quadam singulari erat. Talem
Pontificem Talmudici מתרבה בגדים
auctum inauguratumque amictu, &
מתרבה משחה *auctum atque initiatum
unctione* dixere. Ipse autem actus so-
lennis dictus ab illis est ריבוי בגדים
ומשחה *accessio majestatis ex amiculis &
unctione*. Sed enim verò, postquam sa-
crum oleum periit, quod in priore
templo conditum esse ab Iosia in spe-
eu quodam, & nunquam postea re-
pertum ab Ezra aliisque in posteriore
templo diximus, ab illa tempestate
hercle Pontificum initiatio peracta si-

ne unctio est. Satis enim fuit, solo vestitu eos inaugurari. Vestiendi autem modus ejusmodi fuit, qualem Talmudici describere in tractatu, qui Massehta Ioma dicitur, in capite primo. Amicula octo erant, quibus Pontifex per dies septem continuos manequidem induebatur, vesperi autem exuebatur; totidemque per dies fieri unctio solita fuit, antequam amissum sacrum oleum esset. In Massehta Horaiot, in capite ultimo, traditum est, nullam fuisse differentiam inter pontificem, cujus consecratio unctio fiebat, atque inter eum, qui solo amictu initiatus erat, nisi quod is, qui unctus esset, mactare numini juvenum lege jubebatur, si ita deliquisset, ut unius culpa peccatum ab omnibus esset. Hac necessitate solutus fuit, qui sine unguento erat vestibus inauguratus. cæteris autem rebus omnibus ambo pares fuere. De juveni mactatione quod observarunt Talmudici, erutum est ex Levitici capite iv. Summam vero eorum omnium, quæ ad initiationem pertinere diximus, complexus est illis verbis maximus Rabbini Aegyptius in capite iv. in Halacha Cele Hammikdash. ממנין כהן גדול הוא ראש לכל הכהנים ומושחין אותו בשמן המשתוח ומלושין

ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה : ואם אין
 שם שמן המשחה מרבין אותו בגדי כהונה
 גדולה בלכר. כשם שמתרבה בשמן המשחה
 כך מתרבה בכגדים : כיצד מרבים אותו
 בכגדים. לובש שמנה בגדים ופושטן וחוזר
 ולובשן למחר שבעת ימים יום אחר יום
 וכשם שריבוי בגדים שבעה כך משיחה
 Sequitur dein illud, paucis interjectis, אין בין כהן
 משוח בשמן המשחה למרובה בגדיו אלא
 פר שמביא כהן המשוח אם שגג באהר מן
 Non libet nobis, hæc vertendo, tempus atque ope-
 ram conterere, propterea quòd eo-
 rum sententia jam relata à nobis ab-
 unde suprà est.

CAPVT VIII.

Sacerdotum stationes, & ἐφημερίαι.
 Qui iudicauerint de vitiis sacerdo-
 tum. Dammati sacerdotes qua con-
 ditione fuerint. Lignile. Antigoni in
 Hyrcanum facinus.

CVM hæctenus de Pontifice maxi-
 mo, qui sacerdotum princeps erat,
 dixerimus, plane fieri in tantâ rerum
 vicinitate nequirit, quin multa attin-
 geremus quoque, quæ ad ipsos sacer-
 dotes, atque ad munia eorum perti-
 nent. Quæ profectò iterare nunc pro-
 positum nobis non est. Fuere sacerdo-
 tes

tes ex Levitis selecti, uti oblationes & sacrificia facerent. eorumque erant VIII stationes à Mose constitutæ: è quibus quatuor ab Eleazare, totidemque ab Ithamaro gentem suam deduxere. Postea summus rex David stationes huiusmodi viginti & quatuor fecit, ut ex Eleazari posteritate sexdecim, ex Ithamari octo essent: quas omnes Flavius Iosephus incolumes usque ad Ierosolymæ everisionem fuisse prodiit, nunquam ut permixta earum successio sit. Quod tamen verum est, si ab Encæniis Maccabæi per insequentia tempora retrò descenderis. Atque id profectò vel sic etiam incredibile ferme est in tanta rerum Iudaicarum sursum ac deorsum euntium mutatione. Sed penes autorem fides esto. Istæ viginti quatuor classes per vices suas singulæ Ierosolymam veniebant, & in templo hebdomadam unam sacris operabantur. Itaque post centesimum & sexagesimum octavum diem cuique stationi suus ordo rebibat: nisi quod per tria celeberrima festa, quæ Iudæi חגים appellant, fas fuit omnibus stationibus simul in templo sacra obire, illâ præscriptione, ut votivas spontaneasque hostias, & jugia sacrificia induntaxat curarent, quorum functio

tunc

tunc in orbem recurrebat. Hæ sunt stationes illæ, quas D. Lucas, de Zacharia cum loquitur, ἐφρησεϊας appellat. Quæ omnia divinè pertractavit vir illustris Iosephus Scaliger in Isagogicis Canonibus, quos in Eusebium publicavit. Itaque in his operam non ponemus. Multò enim satius nobis est illa exequi potissimum, quæ prætermissa ab aliis, aut certè tradita incuriose sunt. idque jam secuti ab initio sumus. In tractatu Talmudico, quem Massechta Middoth appellant, traditum est, potestatem & jurisdictionem senatorum, qui adscripti in magnum synedrium erant, sitam præcipuè in hoc fuisse, quod in parte templi, quæ Gazith dicta est, iudices de sacerdotibus sedebant, quibus familiæ & generis mota controversia est. qui, siquidem causâ cecidissent, vestibus induti nigris, atque exauctorati, cum ignominia ex atrio excessère. sin vicissent, albat per hominum ora se extulerunt, atque è vestigio munus sacrum cum collegis administrarunt. In capite secundo ejusdem tractatus Talmudici scriptum est, cognovisse etiam eosdem senatores de vitiis, morbisque, queis adfecti sacerdotes, tanquam mali omnis res, ex legis edicto reprobabantur.

li damnati, deinceps in parte templi
degebant, quæ לשכת העצים dicta est,
quasi tu *lignile* appelles; atque illic lig-
na findebant, quæ in altari strueren-
tur. Etsi autem mulctati sacerdotio
erant, tamen nihilominus illis jus fuit
cum sacerdotibus ejus stationis, in quâ
ipsi fuerant, adhuc de sacris epulari.
Atque id proditum etiam à Flavio Io-
sepho est, in libro v *ἀλώσεως*, in ca-
pite xv. Porro, quæ ex Talmud¹ jam
diximus, relata etiam à Maimoni-
de sunt iis verbis, quæ subjecimus.
 בית דין הגדול היו יושבין בלשכת הגזית
 ועיקר מעשיהם התדיר שהיו יושבין והנין
 את הבהונה ובודקין הכהנים ביוחסין ובמומים:
 כל בהן שנמצא פסול בייחוסו לובש שחורים
 ומתעטף שחורים ויוצא מן העזרה וכל מי
 שנמצא שלם וכשר לובש לבנים ונכנס
 ומשמש עם אחיו הכהנים: מי שנמצא
 משר בייחוסו ונמצא בו מום יושב בלשכת
 העצים ומתלע עצים למערכה וחולק
 בקדושים עם אנשי בית אב שלו ואוכל:
 Horum sententia plana ex supradictis est,
 ut opus versione non sit. Neque verò
 sacerdotes solos, sed etiam pontifices
 corpore esse integerrimo lex jussit. V-
 tique apud Flavium Antigonus Hyr-
 canum captum utrisque auribus trun-
 cat. Ita provisum abunde fuit, ne fun-
 gi in

¹ In Hal. Biath Hammikdash, ca. 6.

gi in posterum sacratissimo honore
 posset. atque id monere eum amici
 non destiterunt, cum ex Parthia Iu-
 dæam stolido consilio repetebat, ut il-
 lic Herodis ope pristinum teneret sta-
 tum dignitatis. Res poscere videba-
 tur, ut diceremus, quæ jura connubio-
 rum posita sacerdotibus sint, deque
 fortitione, quæ singulis munia fun-
 ctionis suæ quotidie, vicesque assigna-
 bat: tum, quibus gradibus distincti
 fuerint, ut alii קהיקולין, pars אמרכלין,
 quidam גבורין dicerentur, cæteri au-
 tem numerus & plebs essent. sed hæc,
 cum de Pontifice ageremus, indicata à
 nobis in transeursu sunt. Atque etiam
 illic de indumentis quatuor diximus,
 quæ communia illis cum Pontifice
 maximo erant. Propria enim non ha-
 buère. Quare hæc omittimus.

CAPVT IX.

*Sacerdotes Levitasque fuisse partem
 quandam magni concilii Sanhedrin.
 Negotia regia atque civilia publice
 Levitis commissa. Virtutum insignis
 imago in illis. Accessississe eos ad melio-
 rem partem, atque ad æquiores cau-
 sam, cum scissa olim divisag, Hebraeo-
 rum respublica fuit. Quantopere de-
 generaverint mox à recta indole, atque
 à vete-*

à veteri integritate. Summum reipublicæ regimen occupatum ab illis, atque immodeste usurpatum.

AIt Maimonides in Halacha Sanhedrin, in capite primo, Levitas sacerdotesque in eum senatum lectos fuisse, qui Ierosolymæ supremus erat, & LXXI viris constabat, in quem adscripti etiam primores cæterorum Israëlitarum erant. Ex quo fit profectò ut non sacra duntaxat curasse, sed iudicia exercuisse etiam civilia, & cum principe, aut summo populi ductore consultavisse de summâ republicâ quosdam Levitarum sacerdotumque appareat. Magnum enim senatum Sanhedrin rex indicebat, princepsve, aut quocunque alio nomine appellandus fuit, qui statum publicum tuebatur. Atque hoc est, quod inter Mosis instituta Flavius Iosephus posuit, *πραοσέτω ἡ μὴδὲν ὁ βασιλεὺς δεῖξαι ἢ ἀρχιερέως ἢ τῶν γερουσιαστῶν γνώμης.* Nihil agat rex, nisi de Pontificis & senatorum sententia. Neque id nos miramur in illo regno, quod ipse Deus, ut sæpe diximus, sacerdotale appellat. Sanè in secundo Chronicorum libro, in capite XIX, Iosaphatus rex, cum Zebadiah iis negotiis præficit, quæ ad regem,

gem, atque ad populum Iudæ pertinebant, etiam satrapas Levitas ei adiungit, qui in partem curarum veniant. Et multò ante illum maximus David Hafabiam, ejusque agnatos mille & septingentos præesse Benjaminitis, & Simeonitis, Iudæisque, ac res gubernare tam divinas, quàm regias, jussit. Idemque imperium, ac planè geminam potestatem Ieriæ, agnatisque ejus bis mille & septingentis rex ille in Rubenitas, Gaditasque, & in dimidiam tribum Menassitarum dedit. cujus rei testimonium extat in primo Chronicorum libro, in capite xxvi. Atqui profectò Hafabia, & Ieria, & eorum agnati, quos Chronicorum author summos honores gessisse in republica, & fuisse ad quater mille & quadringentos ait, Levitæ erant, & nomen suum professi in ea tribu sunt, quæ sacrorum omnium custos fuit. Accedit, quod legum omnium, & rerum humanarum, divinarumque summam scientiam suo quodam sibi jure Levitæ vindicarunt, quam in synagogis per Iudææ oppida populo tradidère: ut non immeritò omnis ingenii, eruditionisque, & bonarum artium patres atque autores habiti sint. Igitur ab his pietatis virtutisq; exempla petita sunt.

L

Etenim,

Etenim, cum pars ceremoniis sacrificisque ministrarent, alii in disciplinas incumberent, plurimi muneribus officisque civilibus intenti reipublicæ consulere, omnes tamen sine cupiditate vitam agitabant. Dissensione verò tribuum ortâ, cum à Iudæis divortium cætera gens Israëliitarum fecisset, relictis urbibus, quas inter Israëlitas habebant, eam partem amplexi sunt, quæ patrio more integra & incorrupta religionum solennia tenuit. Sed, ut nihil perpetuum est, tandem post Babylonense exilium, cum extructum templum secundum esset, temporum iniquitas bellorumque æstus quadam fati lege causam deposuit ad aliud schema. Primò enim pontificatum maximum gerere ii ex Levitis ausi sunt, quibus per legem illud affectare non licuit. Ea quasi materies omnium malorum fuit. Fecit enim avidos nimia felicitas: nec tam temperatæ cupiditates fuere, ut in eo, quod contingerat, desinerent. Gradus à magnis ad majora factus est, &, qui insperata acceperant, spe improbiore assecuti principatum sunt. Ac tandem verò, quasi assumpto diadema capiti imposuere. Hinc insidiæ inter eos, doli, artesque patriæ

p
E
d
q
n
q
o
li
fi
n
fi
e

pa tritiæ , & nulla modestia votorum. Ex qua enim tempestate sibi pulcrum duxerunt supra rempublicam stare, qua via illuc pervenirent , dum pervenirent modò, nihil pensi habebant. Ita, qui rarissimam laudem, & nulli adhuc ordini concessam concupiverant olim, innocentiam , postremò mutatis studiis omnia divina humanaque promiscua habuerunt , unius arrogantia superbiæque dominio. Sed de hoc etiam antè diximus.

CAPVT X.

*Qui fuerint Anscha Hammaamad. Quali legatione functi sint. Sacrificia pro populo peracta. Legatos hos etiam extra Ierosolymam munus suum in synagoga obiisse. De jejuniis eorum. Cur pridie & postridie Sabbati non jejuna-
verint.*

IN Talmudis tractatu , qui Massechta Tahana jot dictus est, de iis agitur, qui à populo , aut ab universitate missi legationem publicam obibant sacrorum causa. Cujus rei observatio , quoniam sane singularis est, neutiquam silentio prætereunda nobis videtur. Enimverò illud sancitum lege erat, ut , qui numini victimam donumve offerret, sacris

præsens adstaret. Quoniam vero ob-
 lationes quædam etiam totius populi
 nomine fiebant, utique immensa illa
 civium multitudo, quæ locis urbibus-
 que diversa habitabat, adesse ad sacram
 ædem nequirit. Igitur institutum à pri-
 cis vatibus est, uti ex Israëlitis quidam
 summa integritate & religione viri de-
 ligerentur, qui legati universitatis fo-
 rent, & ad oblationes, vice populi, ad-
 essent. Atque hos Talmudici *מגבי*
 appellant, quasi crassiùs paulo viros sta-
 tionarios dicas. Fuere autem classes eo-
 rum viginti quatuor descriptæ, planè
 ut de sacerdotibus quoque, deque Le-
 vitis diximus. ductabatque singulas
 antecessor quispiam, quem *ראש*
stationis principem vocaverunt. Lex
 porrò posita legatis universitatis hæc
 fuit, ut qua septimana statio cuiusque
 in orbem redibat, nemo quisquam
 tam solenne munus defugeret. Atque
 hercle eos quidem, qui Ierosolymæ,
 aut in propinquo habitabant, conve-
 nire in templum necesse fuit unà cum
 Levitarum sacerdotumque geminis
 classibus, quarum vices in eam hebdo-
 madam inciderant. Quod si verò pro-
 cul aliqui à sanctissima urbe in remo-
 tis oppidis degebant, his adempta lon-
 gi itineris molestia est. Satis enim erat
 in

in synagogam istius loci convenisse eos una, atque animos cogitationesque ad ædem transmisisse, quæ Ierosolymæ erat. Ita publicam sacrorum causam absentes quidem, sed eadem hora tamen, atque etiam publicè, prosecuti sunt. Legatis his, dum hebdomadale munus peragebant, jejunandum quater fuit, & quidem certo tempore. Constitutus enim ad id dies Lunæ, Martisque, & Mercurii, ac Iovis est. Neque refert, Ierosolymæ in templo, an in oppidorum synagogis convenierint. Pariter enim jejunii necessitas eos tenuit. Datum tamen sabbatho id honoris est, ut pridie essent lege hac soluti. quemadmodum profectò, nec postridie se macerabant, שלש ימים מעונן ne sabbathi lætitiã maceror exciperet jejuniorum. Ac de his quidem satis dictum est. Cætera, quæ de precibus legatorum universitatis, deque legis recitatione tradunt Talmudici, ab ipsis petantur.

CAPVT XI.

De Levitis illis, quorum ministerio sacerdotes utebantur. classes eorum, & diversa munia. Nethinæi. Lex annaria de Levitis lata quando cessaverit. Levitas non itidem, ut sacerdotes, repro-

batos fuisse. Quantum nefas fuerit, confundi eorum ministeria.

SEquitur ut præterea de Levitis quædam dicamus, quorum appellatio duplicem rationem habet. modò enim sic dicti communiter omnes ii sunt, qui de tribu Levitica essent, ad quos in universum ea pertinent, quæ *suprà* diximus in hujus libri capite ix. Interdum verò hoc nomine vocantur, qui in urbe Ierosolyma per vices sacrum ministerium subibant, quod erat longè à sacerdotum functionibus diversum. De qua re breviter dicendum nobis hîc est, ne eam partem non attingisse videamur. Igitur Levitarum horum munus fuit sacerdotibus ministrare, eaque obire, quæ ignobilioris operæ erant. Planè enim, quod Romanis inter sacra atque in templis victimarii, popæque, & æditui, ac præciæ, tibicinesque præstitère, id Iudæorum mos, lexque Levitis demandaverat, non omnibus hercle, sed iis duntaxat, qui pro genitore Levi sati, genus tamen suum ab Aharone non traxerunt. Et si enim profectò Aharon quoque eodem satù editus fuit, tamen, quia in ejus familia & posteritate dignitas stetit sacerdotii, non ita frequenter in sa-
cro

ero codice Levitarum nomen datum
 nepotibus ejus est. Ac initio quidem,
 ex Mosis instituto, Levitæ sacerdoti-
 bus duntaxat operam navabant, ar-
 camque humeris portabant, & vasa
 sacra curabant. Ejusque generis mox
 classes viginti & quatuor David fecit,
 quæ singulæ per vices suas hebdoma-
 dam unam in templo essent: planè
 quemadmodum etiam sacerdotum
 divisæ stationes erant. Cæterum idem
 ille rex David eadem lege totidem
 quoque familias alias instituit Levita-
 rum, quorum pars voce, alii organis
 nabliisque inter sacra canerent. Ac
 rursum eodem auctore viginti & qua-
 tuor stationes ædituorum factæ sunt.
 Postremo, quemadmodum Levitæ sa-
 cerdotibus ministrabant, ita ipsis Le-
 vitis dati alii sunt, qui lignatum aqua-
 tumque mitterentur. Hi primum Gi-
 beonitæ erant, quos maximus populi
 ductor Iosua in bello servaverat. mox
 Davidis Salomonisque tempore alii ex
 victis gentibus accessere, atque uno
 nomine omnes appellati Nethinæi
 sunt, quasi dedititios aut adscriptitios
 dixeris. Verum hæc Cornelius Bertra-
 mus, Carolusq; Sigonius, eruditissimis
 ambo commentationibus, tam dili-
 genter persecuti sunt, nihil ut addi à

nobis possit. Quare alia quædam circumspiciamus. In tractatu Talmudico, quem Massécha Cholin appellant, in fine capituli primi, annotatum est, legem eam numinis, quæ Levitis quinquaginta annos natis missionem dat, haud perpetuam esse, sed eo tempore duntaxat valuisse, cum transferendum identidem sacrum tabernaculum esset. mox enim, cum religionum ceremoniarumque sedes stabilis in æde Hierosolymitana esset, nunquam eos solenni ministerio sese abdicavisse, qui quinquagenariis majores erant. In extremo ejusdem capituli traditum quoque est, non fuisse in Levitis id spectatum, an corpore integro essent. nullum enim vitium fuisse, quod sacro munere eos prohiberet. Quare profectò, quod de sacerdotibus, deque Pontifice diximus, ad hos non pertinet. Vocem tamen ibidem Talmudici excipiunt, quæ, grandi ætate cum deficeret, vitium in cantoribus fecit. Scribit Maimonides, crimen capitale fuisse, si Levita sacerdotis curas capesseret, aut ex ipsis Leviticis muniis aliquod ejusmodi obiret, quod assignatum illi non esset: puta, si ædituus cantoris vice fungeretur. quod si sacerdos Levitæ ministerium subiret, non illum capite

pca.

DE REPVB. HEBR. 169
pœnas luisse, sed tamen בלא תעשה contra
numinis interdictum fecisse.

CAPVT XII.

*Templum Ierosolymitanum, Cur intus
illic tanta vis auri. De templis vete-
rum, in qua aurum non inferebatur.
non esse id Iudæorum institutis contra-
rium. Confutatus quorundam error.
Talmudicorum scitum de iis, qui sa-
cram adem adeunt. Quid sint תע-
שו. In Messia edicto. Salomonis in-
dustria in templi extruptione. Quam
celeriter consummata ea operis moles.
Diana Ephesia ades quibus impensis &
quam lente adificata. cur in palustri
solo ea posita. Iudæorum commentum
de monte Moria.*

Nihil rerum Iudaicarum pulcrius,
magnificentiusque fuit, nec quod
magis celebratum monumentis om-
nium sit, quàm illud immensæ opu-
lentiaë templum, quod in urbe Ieroso-
lymâ extructum, dedicatumque à Sa-
lomone est. Ejus descriptio luculenta
apud Flavium Iosephum extat in octa-
vo Antiquitatum libro. Quare nos,
quæ de magnitudine, deque arte &
modo operis dici possunt, non ex-
quemur. Vtique, quod hujus ædis in-
L 5 terius

terius sacrarium auro magni ponderis obductum erat, quodque vasa innumera ex puro puro auro conflata sunt, non regis effusa quædam liberalitas in summâ opum affluentia videri debet, sed iustus edictumque numinis fuit. Non æstimat quidem donorum pretia, neque terrenis indiget opibus summus Deus, cuius est hoc omne, quod videmus, & non videmus: sed tamen grata illi mortalium pietas est, id offerentium quod amant ipsi vehementer, rerumque humanarum maximum putant. Ait Plutarchus in Politicis præceptis, templa quædam olim fuisse, in quæ ingredi nefas fuerit, nisi auro ante fores posito. Ex quo viri quidam incomparabiles collegerunt, antiquitatem, cuius iudicium incorruptissimum fuit, delubra damnasse, quæ donariis magnificis, & multo auro radiarent. In quo certè eos ratio fugit. neque id Plutarchus voluit, qui è vestigio ibidem illud addit, etiam ferrum eos deposuisse, ædem qui intrare vellent. & in promptu esse causa utriusque nobis videtur. nam & sine auro nummisque, aut ornatu operosiore ad stare debuerunt, qui diis supplices in loco augustissimo erant: & rursus, magis sibi opem omnem esse
in

in
re
P
ta
n
d
M
te
n
b
v
:
D
e
n
p
x
r
r
o
p
i
o
e
p
il
l
i
a
r
:

in numine positam intellexere, qui ferro armisque se nudaverant. Ego verò Plutarchum, ista cum scriberet, cogitasse de veteri Ierosolymitana æde opinor. Penè enim eadem sunt, quæ traduntur in Talmudis tractatu, quem Massechta Ievamot appellant, in capite primo: ex quo ista transcripsit Maimonides, quæ in Halacha Beth Habechira leguntur, in capite VII. לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונותו ובמעורו הצרורין לו בסדינו:

Nemo in montem templi veniat cum baculo, aut calceamentis pedum, neque cum manticâ aut pecuniis linteis involutis. Apud Divum Marcum in Evangelii cap. XI, servator hominum Messias, cum reducere priscum ac fugitivum morem vult, edicit ἵνα μή τις διεύρηται οὐδὲ τι εἶπερ, ne quis per templum eat vasis ullis, instrumentisve, aut impedimentis onustus. Ita enim id, quod οὐδὲ τι dicit, accipimus, ut ad loculos etiam, & ascoperas, atque ad ea omnia pertineat, quæ oneri exuberant. Certè ille idem Messias, cum propter excellentem seculi perversitatem vetus hoc institutum exolevisset, nummularios, atque eos, qui intenti distrahendis mercibus erant, procul à sacro limine abegit. Templi admiranda moles urbem

bem

bem ex alto despectavit. Posita enim in montis crepidine fuit, cuius spatium rex Salomo ampliavit, aggesta in profundissimam vallem humo ad altitudinem quadringentorum circiter cubitorum. Consummata autem tanti operis constructio intra septem annos est. Quod pene incredibile dixeris. Sanè tardior in ædificando Græcia fuit, quæ Dianæ Ephesæ templum ducentesimo & vicesimo anno vix absolverat, etsi adjuta totius Asiæ opibus est. sed cœpti difficultas ex natura loci fuit. quippe condi eam ædem in palustri solo placuit, ne terræmotibus quateretur. Vanissimum est, & exhibitari debet, quod Rabbi Eliezer in capitulis suis ex communi Iudæorum opinione prodidit, montem, in quo ædes Ierosolymitana stetit, hunc ipsum esse, in quo primus hominum parens Adamus sacra fecit: atque ibidem mox Abelum, Cainumque munera sua numini obtulisse. rursus vero & Noachum illic altare posuisse, cum ex arca egrederetur: & Abramum cœlestibus monitis huc profectum fuisse, uti filium mactaret. Eiusdem generis est, quod in Bereschit Rabba, in Pasuk מִצֵּר, & in Talmudis Hierosolymitani tractatu, qui מִצֵּר inscriptus est, in capite

pite xxiii legitur, Adamum ex pulvere illius montis esse conditum, atque recte dictum à sapientibus veteri verbo esse, שנתרא ממקום נפרתו *creationem ejus in illo loco contigisse, ubi peracta ejus expiatio est.* Nemo nostrum tam bardus est, qui hæc credat. Et tamen ipsis vetus commentum placet. Sed hæc deliria pluribus persequi, id verò nostrum non est.

CAPVT XIII.

Admiranda quadam de templo, deque sacrificiorum & sacerdotum multitudine. De festo Paschatis singulare quid, & penè supra fidem. Lignorum tres strues in altari. De aternis ignibus. Corban Habitfin, oblatio lignorum, & dies festi ad hanc rem. Talmudicorum & Flavii Iosephi discrepantia. Superstitio eorum, qui intraverint templum, quique exiverint ex illo.

Difficile esset dicere, quot sacrificiorum oblationumque genera & causas Iudaica religio habuerit. Sanè, cum Flavius ¹ dicat, in singulis classibus, quæ hebdomadam unam per vi- ces in templo sacris operabantur, fuisse

¹ In Apolog. adversus Apionem.

se plus quàm quinque millia sacerdotum; omninò opus ingenti victimarum numero quotidie fuit, ne tot manus otiosæ essent. Notat idem scriptor^x uno die Paschatis ducenties quinquagies quinquies millena & sexcena animalia immolata esse. Diximus autem, solenni Paschatis die, & præterea duobus aliis festis, omnes sacerdotum classes Ierosolymam venisse, & junctis operis sacra simul fecisse. ut jam necesse sit, eodem tempore, atque die uno, centum & viginti millia sacerdotum munus suum obiisse. Quod si jam è numero victimarum, quas cecidisse Flavius in illo festo prodit, mactatas à sacerdotibus singulis binas cogites, supersunt quindecies millenæ, & sexcenæ, quæ adhuc quærunt, cujus manu pereant. Porrò harum omniû immolatio facta in uno altari est, in quo quotidie tres lignorum strues compositas fuisse, Rabbi Moses Aegyptius ait. de quibus singulatim illud prodit, in Halacha Temidin & Musaphin, in capite secundo: ראשונה מערכה גדולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות: שנייה בצדה קטנה שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום: שלישית אין עליה כלום אלא לקיים מצוות האש שנאמר אש תמיד חוקר:

^x Lib. 6. αἰλώσ. cap. 45.

עֲרִיחַ Prima strues, inquit, magna erat,
 in qua jure sacrificium, ceteraque, qua
 offerebantur, apponebant. Secunda, ad la-
 tus ejus, minor fuit: de qua ignem excepta-
 bant acerra, ut suffimenta in altero altari
 adolerent, quod prope Sanctum Sanctorum
 erat positum. Tertia illud duntaxat ha-
 buit, quod ratam faceret legis divinae pra-
 ceptionem, qua de igne extat ejusmodi, Ac-
 cendes ignem perpetuum. Scribit Flavius
 in libro secundo ἀλώσεως, in capite
 tricesimo & primo, fuisse Ierosolymæ
 diem festum quendam, quem τὸ ξυ-
 λοφόεια ipse appellat propterea quod
 Iudæi tunc omnes ex sylvis magnam
 lignorum vim in templum comporta-
 bant ad alendos sacros ignes, quos esse
 æternos, & nunquam extingui lex di-
 vina jusserat. Hic verò leviter à Flavio
 Talmudici discrepant. Ajunt enim,
 non id uno tempore factum ab omni-
 bus simul esse, sed familiis singulis ad
 hanc rem fuisse certos dies constitu-
 tos. quod nos ita accipimus, ut status
 quisque dies plures familias, puta vi-
 ginti aut triginta, hujus officii causa
 sociaverit, non Iudæorum hercle per
 reliquam Palæstinam habitantium,
 sed Ierosolymitanorum duntaxat. Ad-
 dunt Talmudici, eas familias, queis li-
 gnationum vices in orbem redierant,
 holo-

holocaustum spontaneum obtulisse, quod קרבן העצים dictum fuit, quoniam superadditum lignationi est. fas autem illis non fuisse, ea tempestate in luctu & squalore esse, aut jejunio se macerare. Talmudicorum sententiam Maimonides illis verbis complexus est, in Halacha Cele Hammikdash, in capite sexto: זמן קבוע היה למשפחו: לצאת ליערים להביא עצים למערכו: ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נרבה והו קרבן העצים: Porro, ut in animis major veneratio inesset sacrae aedis, introductum illud non lege Moisaicâ, sed vetustissimis Iudæorum institutis est, ut quisquis templum intrabat, gressum ad dextram obverteret, ac sic circumiret, eâque viâ egrederetur, quæ ad sinistram erat. Contra autem, qui in luctu fuere, quive ejecti ex Iudæorum communione erant, eo submotionis genere, quod נירווי appellatur, iis circuitio facienda à sinistra dextrorsum fuit. Quin ipsi sacerdotes, cum rem sacram fecissent, recessim ad portam atrii cedebant, penè ut nepæ solent, sed paululum tamen obliquato latere. Hæc, & id genus plura in libris Talmudicis traduntur, & referenda ad illud tempus sunt, cum jam in animos homi-

DE REPVB. HEBR. 177
hominum, res insana, superstitio in-
valisset.

C A P V T XIV.

*Addita religionibus majestas. Talmudi-
corum sententia de muro, qui adyta se-
parabat. & cur is in templo secundo
non restitutus. De custodiis templi. An
rectè eas Maimonides esse ex lege tradi-
derit? Morbi crebri sacerdotum unde
fuerint?*

FVit illud à sapientissimo Salomone,
non ab seris nepotibus ejus, institu-
tum, ut discreta sacerdotum, Israelita-
rumque, & mulierum atria essent. Ita
provisum rectè est, ne religionem
commixtio fœdaret. Nam quod ipsis
sacerdotibus non penetrare in templi
intima licuit, sanè verò etiam id au-
genda majestatis fuit, cujus major est
ex occulto admiratio. Atque ante qui-
dem, cum inter Sanctum & Sanctum
Sanctorum murus quidam unius cu-
bitilatitudine steterisset, pòst cum ædem
secundam ii exstruerent, qui reversi
Babylone erant, dubitatum est qua
proportione, quove pacto spatium
ejus muri immissum in Sancta, inque
Sanctum Sanctorum fuisset: &, cum
decidi ea res nequiret, vice muri duo
M
vela

vela oppansa sunt, inter quæ spatium cubiti interfuit. nam antea hercle duntaxat unum pependerit. Traditum id à Rabbi Mose Ægyptio est, in capite iv, in Halacha Beth Habbechira. Atque ex eo constat, quam scrupulosa eorum hominum religio fuerit. Sed ejus rei etiam alia documenta sunt. Ait ille idem magnus Rabbinus, semper Levitarum sacerdotumque vicenas quaternas stationes excubias nocturnas in æde sacra, & circum illam iniisse, non quod ab hoste grassatoribusve metus fuerit, sed uti honos religionibus esset. Leges autem illis præscriptæ ejusmodi fuere, ut sacerdotes intus, Levitæ foris custodirent; & illorum quidem tres, horum verò essent XXI stationes. Denique Levitæ totas noctes pervigilabant. at sacerdotibus somnum capere haud nefas fuit. Non culcitæ tamen, non tomenta mollem requiem illis fecerunt. dormiendum humi in solo erat; ut hoc illis commune fuerit cum Delphici Apollinis sacrificulis, qui à Callimacho perquam eleganter dicti sunt

*μηλεχέες θεράποντες ἀσιγήτοι λέ-
οντες.*

Nos hæc, quæ de custodiis diximus, sero admodum, & labante republica, esse

esse instituta putamus, quo tempore
 multa alia sunt inventa, quorum nec
 vestigium antea, nec vola extiterat.
 Nam quod summus Rabbinus Aegy-
 ptius testimonia quædam ex Pentateu-
 cho recitat, utique mendose facit.
 Quæ enim cunque in Numerorum ca-
 pite secundo & tertio edicta sunt de
 castrorum metatione, quam circum
 tabernaculum fieri in deserto oportuit,
 ea verò ad urbem Ierosolymam
 traducere, ubi sacris ceremoniisque
 tuta sedes fuit, magna imprudentia
 est. Quid quod post Babylonienſe exi-
 lium quindecim munera in templo ad-
 ministrata sunt, de queis Iudæorum
 reges antea, qui de Davidis familia fuê-
 re, nunquam cogitaverant? Ea me-
 morantur in Talmudis tractatu, qui
 Massehta Schekalin dicitur, in capi-
 te v. interque hæc fuit, cura tempo-
 rum solennium, aquarum, sortium,
 custodiarum, vestium, panum Pro-
 positionis, cortinarum, suffimenti
 conficiundi, & aliarum rerum, quas
 recensere pretium operæ non est. Fuit
 autem singulis præfectus quidam im-
 positus, quem *ממונה* appellabant:
 eratque sub nutu ejus ingens ministro-
 rum multitudo. Ait Maimonides mul-
 tis morbis obnoxios sacerdotes fuisse,

propterea quòd carnibus fere vescebantur, & leviter vestiti inter rem divinam amiculis lineis erant, quæ exuere toties, & sumere necesse habuere, quoties aut operationem intermittebant, aut redibant ad eam. tum & in pavimento stabant semper, neque sedere illis in toto atrio, in quo sacrificabant, fas fuit. Hinc languor, venarumque inflatio, & mille mala. Haud illud incitè dictum à Iuvenale est in causa plane simili,

--- varicosus fiet aruspex.

Igitur delecti sunt, qui publice sacerdotum curarent valetudinem. quibus præerat is, quem על החולים טונור appellant. Sed de his hætenus. Cætera, quæ de templo præclare Talmudici tradiderunt, iis relinquimus, qui fortassis post nos aliquando hujus mellis reliquias persequentur. Duntaxat enim aliorum excitare ingenia volumus. Et jam illud à nobis, opinor, effectum est, omnes ut intelligant, permulta esse, quæ de rebus Iudaicis adhuc dici post eruditissimorum aliquot hominum commentationes possint.

C A P V T XV.

De Ierosolymæ & templi excidio. Quid Romanos ad rem atrocissimi exempli solis

solicitaverit. Casus quidam admirabiles à Iudæis notati de excidio templi prioris & posterioris. Titi miseratio & lacryma. De tertio templo, quod adhuc expectant Iudæi. Alia Capitolina in ruinis Ierosolyma condita, & additum à Cæsare Hadriano ludibrium.

IAM ad alia divertamus. Fuit ab omni ævo magnis quassata tempestatibus urbs Ierosolyma, in qua ædes sacra, & religionum domicilium erat. quippe Assyriorum primò, Babyloniorumque, mox Antiochi Epiphanis, aliorumque regum, ac postremo Romanorum quoque sensit arma. Capti cives, diruta mœnia, vasta omnia mœstaque fuere. Vetus templum incenderat Nabuchodonosor, instauraverat autem denuo Zorobabel. Sed decurrant ad priscam altitudinem sexaginta cubita. Quare Herodes multò post, opibus & omni rerum copia affluens, reddidit illi eximium decus. Et jam erat hæc ædes inter orbis miracula. Nulla fuit tam seposita aut barbara gens, ex qua spectator in Syriam non veniret. Sed fati ea lex est, nunquam datum ut sit rebus summis, stare diu. Decreverat tantarum rerum cumulum diruere Deus: & , quia vim suam

vesce-
em di-
exue-
ouère,
nitte-
& in
ue se-
sacra
ena-
laud
& in

acer-
uibus
on ap-
etera,
iudici
i for-
nessis
enim
mus.
sum
a ef-
dici
omi-

Quid
mpli
soli

ingruentem frangi non volebat, passus est temeritate paucorum quorundam ad defectionem sollicitari populum. Paruit ducibus suis imprudens multitudo, & reverentiam excussit Romani principis. Ita error in culpam transit; & cum causa atque origo omnis furoris apud autores esset, pœna omnium fuit. Obsedit Hierosolymam vastavitque Titus, ac ne templo quidem pepercit, quod manserat antea tot cladibus incolume. Res admiranda est, & singularis quædam divini iudicii nota id, quod Rabbini observaverunt, quibus studium est vetera & recentiora contendere, atque omnia scrutari subtilissime. Recitabo verba Hebræa ex Chronico, quod Seder Olam vocant: היה די יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכות וחובה ליום חובה שנמצאתי אומר כשחרב הבית בראשונה אותו היום מוצאי שבת היה ומוצאי שביעי היתה ומשמרתו של יהויריב היתה והשעה כאב היה וכן שניה ובזה ובה הלויים עומדים על דוכן ואומרים שירה וישב עליהם את אונם:

Eorum est talis sententia, sed paulò liberius à nobis reddita: *Rabbi Iose dixit: Quemadmodum meriti remuneratio, etiam post longum tempus, recidit ac revolvitur in eundem diem, ita & peccati. Atque id experimento compertum est.*

nam

nam cum antea vastaretur templum, erat
 extremum sabbati: & rursus extremum
 septimi anni erat. præterea erat septimana^s
 stationis Ioarib, & nonus dies mensis. Ab e-
 rat. Et ita fuere quoq; hæc omnia in secun-
 do excidio. In utroq; autem Levitæ stabant
 in cathedra, recitabantque oden hanc:
 Retribuet illis iniquitatem suam. Apud
 Iosephum accurata est excidii descri-
 ptio. Sanè ait ille tam tristem tunc re-
 rum faciem fuisse, uti miseratus eam
 hostis quoque sit. etenim Titum, cum
 everfa omnia, dirutaque cerneret, in-
 genuisse cum dolore, & defectionis
 succensuisse autoribus, quorum exe-
 crando scelere acceleratum urbis fa-
 tum erat. nam illum, non nisi invi-
 tum, tam aspero remedio admovisse
 manum. Et sanè non erat illi viro ani-
 mus ferox, insatiabile gentium ma-
 lum. Deliciæ enim amorque non Ro-
 manorum, sed humani generis, dictus
 habitusque est. Verùm, quid ageret?
 Reipublicæ causâ adhibenda severitas
 fuit, & crudelem medicum intempe-
 rans æger fecit. Perit urbs, quam peri-
 re etiam pereuntium intererat. lace-
 bat dirutum, flammisque exustum

M. 4

tem-

¹ Ita appellat Iudeus magister תלמידי
 פנחסיא, sive פולאכיל.

templum, quod per XLVI annos vix extruxerant reversi exules: denique quod refecerat tandem, & ad invidiam ornaverat Herodes, nihil ut jam inimici in eo, nisi pulchritudinem culparent. Verissimus vates apud Divum Matthæum Messias est, cum ita *ἔμὴ ἀφεθή ὡδὲ λίθος ἐπὶ λίθον ὃς ἔμὴ καταλύθησεται*. *Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non dissolvatur.* Inter summam magnificentiam, & deformes reliquias momentum intercessit. Ita vertuntur subitò cuncta. & omninò natura, quæ ad originem rerum parcè utitur viribus suis, ad ruinam toto impetu venit. Expectant adhuc Iudæi tertium templum, ajuntque tribus Patriarchis, Abrahamo, Isaco, & Iacobo suam cuique deberi ædem. Iderutum ab illis ex sacri codicis quibusdam locis est, quæ non intellexêre. Ita se miseri sua spe solantur, & cum Sabinis somniant quod volunt. Templi urbisque vix vestigia restabant, cum Hadrianus Cæsar, multis post Titum annis, in eodem solo Aeliam suam, & pro templo veri numinis quoddam exstruxit templum Iovis Capitolini. Ad hoc, in fronte portæ, qua Bethlemum iter erat, suam posuit marmorisculptam, uti Iudæos malè ureret in-

sultu

DE REPVB. HEBR. 185
tuitu exosissimi animalis. Hoc memo-
riæ proditum ab eruditissimo Eufe-
bio est.

C A P V T X V I.

*De templo Samaritanorum, quod in mon-
te Garizin. Qui fuerint Chutæi. Vnde
advecti in Samaria sedes sint. Quanto
deteriore conditione fuerint quam Iu-
dæi. De religione eorum quædam. Fuis-
se eos primum idololatrias: mox, abdicato
idolorum cultu, lapsos in hæresin esse.*

ATque ædes quidem Ierosolymita-
na, de qua jam diximus, à solis cul-
ta Iudæis fuit. Samaritanorum autem
aliud quoddam templum in monte
Garizin erat, quod Sanaballetes, ma-
gni Alexandri permisso, extruxerat,
uti generum suum Manassén pontifi-
catu ornaret. Quare profectò, cum
pridem antea Iudæi Samaritanique
per æmulationem diversa sacra ha-
buissent, recenti hac ædificatione mi-
rum in modum vetera odia exarsere:
quæ mitigari nec tunc quidem conti-
git, cum, ducentis post annis, dirutum
id templum ab Hyrcano est. De Sama-
ritanis, quos sæpe rerum Iudaicarum
scriptores loquuntur, pauca in transi-
tu dixisse satis erit. Non erant illi vera
Israëlitarum propago, sed incondita

M s colo-

colonorum multitudo, quam ex Chæ-
tæorum, Babylonienſiumque, & Cha-
mathæorum, ac Sepharvaimitarum,
Chavæorumque ſedibus collectam rex
Aſſyriæ in Samariam tranſvexerat,
poſtquam Iſraëlitæ omnes, qui ſecef-
ſionem à Iudæis fecerant, abducti in
longa exilia, diſperſique per Colchos,
Parthos, atque Æthiopes ſunt, nun-
quam ut ex illa tempeſtate in Palæſti-
nam redierint. Quare jam Samarita-
ni, qui in vacuam eorum regionem
miſſi ſunt, nihil niſi retrimenta homi-
num & mendicabula fuere, plane ut
ſunt illi apud Siculum vatem

--- ἔτε λόγῳ πινὸς ἀξιοί, ἔτ' ὄρθ-
μητοί,

δύσανοι μεγαρῆες ἀπιμοτάτη οὐ
μοίρα.

Sanè quanti pretii fuerint, monet nos
vetus Iudæorum verbum, quod Rabbi
Elias refert, לכה היה דור המלך דומה
:לכתי המהויר עי הפתחים: *Cui rex Da-
vid ſimilis fuit? Chutæo oſtiatim ſtipem
petenti.* quod nos de maximo rege di-
ctum putamus, qui apud Aciſchum il-
ludie ſordibusque ſeſe fœdaverat, ut
contemptu tutus foret, ubi in jure pa-
rum præſidii eſſet. Apud Romanos
quidem, proſtigatis penitus Palæſtino-
rum rebus cum victoris arbitrio jura
omnia

omnia amitterent retinerentve tam Samaritani, quàm Iudæi, longè detiore conditione Samaritani fuere. Interdictus enim illis omnis legitimus actus fuit: ac duntaxat testamentaria testimonia, quæque in ultimis elogiis, vel in contractibus consistunt, propter utilitatem publicam permissa illis sunt, ne probationum facultas angustaretur. Iudæis vero testimonii quidem dictio contra orthodoxos in iudiciis non fuit. at inter se, ubi litigandum existimassent, fœdus permixtum habuere, & dignos litigatoribus etiam testes introducebant. Quæ constituta in hunc modum à Iustiniano sunt in *l. xxi. C. de Hereticis & Manichæis*. Idem porro Iustinianus in *Novel. cxxix, Samaritas pridem atroces, elatosque contra Christianos, & in omnium velut novissimam superbiam excedentes* ait: ut mirari nemo amplius debeat, cur in *Novel. cxliv.* cautum sit, ne majores natu, qui eam superstitionem coluissent, ad sacrum lavacrum admitterentur, antequam Christianismi elementis initiati per duos annos essent. De religione eorum simplex esse sermo nequit. variata enim identidem temporibus est. Ac initio quidem Israëlitarum, qui à Iudæis per civiles discordias segre-

segre-

segregati Samariam incolebant, idolorum cultores fuere, vitulosque aureos venerati sunt ad Aegyptiorum imitationem, quibus summum numen Apis erat. Mox, qui in vacuas sedes eorum adducti populi sunt, gentilia singuli sacra habuere. Chamathæi enim Aschimam, Chutæi Nergalem, Babylonienfes Succot Benot, Havæi Nibchanem & Tartacum, Sepharvaimitæ Adramelechum atque Hanamelechum adoraverunt. Ea enim arte usus Esar Chaddon Assyriorum rex est, cum novos colonos in Samariæ agros deduceret. Nihil sibi fore adversus subditos utilius credidit, quam si in commune consulere eos religionum non sineret diversitas. Quanquam postmodum, cum nova malorum cohors terris illis incumberet, legatorum, qui missi ab illis sunt, precibus idem rex permotus, sacerdoti Israëlitico gratiam exilii fecit, ut propere profectus sacra patria eos edoceret, placaretque iratum numen. Ita veterum indigenarum ceremonias receperunt. sed fixa tamen in animis omnium mansit gentilis superstitio. Tandem autem, sero quidem admodum, sed aliquandiu tamen ante Sanaballetæ tempora, penitus omnem idolorum cultum abdicavere,

cavere, secutique eas religiones sunt, quas divinus Moses præscripserat. Hic vero notanda insignis eorum hæresis est. Etenim, cum Iudæi tria volumina sacri codicis susceperint, Pentateuchum, Hagiographa, & vatum effata, in quibus singulis divinitatem spirare, atque inesse quiddam sacrosanctum credunt, ipsis visum est solum Pentateuchum retinere; cætera, tanquam leviora, atque ab hominum ingeniis profecta, aspernari.

CAPVT XVII.

De Hæresibus sectisque Iudeorum. Quando ea orta sint; & vera causa earum. Cur ante exilium Babylonense in idololatriam, post illud exilium vero in hæreses inciderint Iudæi. Quare difficile sit ab idololatria ad hæresin desciscere. De Bano, deque Gaulonitis, & Zelotis, item de impostoribus quibusdam, qui in Iudæa religionum prætextu grassati ad res novas sunt.

SAmaritanorum prava de Hagiographis opinatio, quam percrebuisse diximus, tunc orta demum est, cum à paganorum superstitione recesserant: ut non ante facti hæretici sint, quam esse idololatræ desissent. Sane etiam
Iudæis

Iudæis plane in eum modum res processit. de quorum sectis ut deinceps aliquid dicamus, nunc bona occasio est. Illud hercle constat, non semel Iudæos à recto numinis cultu ad sacra peregrina, atque ad falsos deos sese convertisse. unde tot vatum acerbæ conciones in eam gentem fuere, quas etiam nunc hodie amplissimis literarum monumentis consecratas viritum terit publicus usus. Sed rursus illud observavimus, sub posteriore templo Iudæos, cum ab omni idololatria alienissimi erant, diverso genere vitiosos fuisse. Etenim ex illo tempore variis interpretationibus sacri codicis, diffusionibusque de religione, deque rebus divinis inter se pugnaverunt. Quare aliud malum, non leve profecto, ortum tunc est, sectæ hæresesque. In partes enim se divisere varias homines male curiosi: atque uno ex errore infiniti, diversi omnes, & contrarii nati sunt. Iam primum Saducæorum vestana opinio permultos tenuit, esse animas, ut corpora, mortales, neque post vitam præmia aut pœnas bonos malosve sequi. Et rursus Pharisei, homines supra modum factiosi, commentis suis legem divinam multo latius, quam summus Moses voluit, extenderunt.

Ex

Et
or
ne
xia
ru
ru
su
ri
ne
cu
su
la
se
de
C
po
ve
ali
pu
nu
or
leg
ter
di
ne
ca
hu
ru
pr
fo
in

Ex quibus dehinc Essæi tertium genus
 orti, religionum sanctimoniam om-
 nem paulo magis scrupulatim ad an-
 xias quasdam superstitiones exege-
 runt. Hæc dissensionum atque secta-
 rum nomina tunc reperta demum
 sunt, cum vates sacri sub templo poste-
 riore nulli essent, & idolorum cultum
 nesciret amplius Iudæa natio. At ante,
 cum prophetarum vox Palæstinam
 sub priore templo personaret, idolo-
 latriam quidem secula viderunt, hære-
 ses autem, perversæque & pugnantes
 de religione sententiæ nusquam erant.
 Cujus rei ratio perquam probabilis edi
 potest. Enimvero qua tempestate vates
 verba cum numine commutabant, aut
 alio pacto cœlitus ea accipiebant quæ
 publicanda mortalium generi erant,
 nullæ disceptationes controversiæque
 oriri de sacrorum curatione, deque
 legibus & præceptionibus divinis po-
 terant, propterea quod erant in me-
 dio, qui mortalium ineptas hæsitatio-
 nes, & disputandi intemperiem rese-
 carent. Autoritate enim plus quam
 humana armati vates, legum sacra-
 rum atque ipsius numinis voluntatem
 proloquebantur. Quare, qui illis au-
 scultare recusabant, profecto quoniam
 infirmitate iudicii, aut errore vel ig-
 noran-

noran-

norantia labi in pravos sensus nequibant, necesse fuit, ut refractarii contumacesque fierent, & excussa pietate ad idolorum cultum desciscerent. Nihil medium erat. Capessunda vatum imperia erant, aut ponenda numinis reverentia fuit. At sub templo posteriore, cum prophetas major vis, afflatusque divinus non ageret, omnia hæc secus fuere. Quoniam enim jam nusquam erant sacrarum legum, cœlestiumque arcanorum consulti, in quorum verbis inesset plena fides, continuo dehinc mortales, non contenti scire, quæ ab illis acceperant, ardorem mentium ultra ad rimandum omnia tulere, & suis se tenebris involvit humana imbecillitas. Quare controversias & quæstiones ex sacris literis erueri, morbus esse cœpit deterioris avi. Talmudicorum illud est, octodecim res esse, de quibus contentio fuit inter familiam Hillelis & Sammæi, quas nec Elias quidem expedire possit. Profecto hoc est ad desperationem desipere. Adeo enim nodosa atque intricata commenti sunt duo illi dissidentium sectarum duces, ut nec vatem quidem, aut cœleste oraculum ferre opem potuisse autumet. Accedit quod sub prior templo lex recitata duntaxat à Levitis

vitis populo est, aut etiam domi à singulis legebatur. interpretatio magistrorum, commentatioque nulla erat. At sub posteriore oraculis cessantibus, receptum paulatim more publico est, ut verba Biblici contextus, sensaque explicarentur. Ad quam rem eruditi ingenium suum advocavere. Ex quo natae disputationes, sententiæque contrariæ sunt. & cum pertinax studium, pravaque ambitio accederet, sectæ atque hæreses extiterunt. Scio equidem, ante Babylonienſe exilium fuisse quosdam, qui Naziræi, Kenæique, & Rechabitæ dicerentur: sed ii certa quadam vitæ disciplina, non opinionibus sententiisque, diversi à reliquo populo erant. Quare id profecto ad rem, de qua nunc agimus, nequaquam pertinet. Porro jam promptum est divinare, cur sub posteriore æde, cum ortæ hæreses sunt, idololatria locum apud Iudæos non habuerit. Ita enim comparatum natura est. Constantissime motales eas ceremonias religionesque tenent, quas commentis suis atque fictionibus adornant interpolantque. Amat enim quisque hoc, quod repertum à se est, & ingenio suo applaudit. Nulla mater filiolum suum æque exosculatur, ut isti sectarum patres in-

N

venta

venta sua. Quare Iudæi profectò hac
 mercede postremis temporibus Mo-
 saicam religionem coluerunt, dum de
 suo adderent quippiam. Quod quia
 per vates non licuit antea, sæpe deser-
 tores facti sunt, & ad idola sese con-
 verterunt. Diximus principes sectas
 tres fuisse, Phariseorum, Saducæo-
 rum, Essæorumque. Eas Flavius Iose-
 phus se perambulasse, tentasseque sin-
 gulas ait, uti quid in quaque proban-
 dum maxime esset, exquireret. Mox,
 eum studio sapientiæ flagrantem ani-
 mum coërcere nondum posset, per
 totos tres annos apud Banum quen-
 dam se fuisse scribit, qui in deserto cor-
 ticibus arborum vestitus, cibos dun-
 taxat sponte natos sumebat, corpus-
 que nocte & die frigidis undis merge-
 bat, quo vitam castius ageret. Sunt
 apud eundem Flavium plures aliæ se-
 ctæ, de quibus differere longa mora
 esset. Ex his quædam, quia religionis
 obtentu & honestis vocabulis summa
 reipublicæ, atque ea, quæ imperiierant,
 tentabant, factiones potius, conjura-
 tionesque, quàm sectæ fuere. Vrique
 Gaulonitæ, pervicacissimæ pietatis ho-
 mines, ut Cæsarem de cervicibus suis
 depellerent, solum Deum tenere ter-
 rarum regna jactabant. Et in Zelota-
 rum

rum motibus, qui omnem pene Iudæam turbaverunt, nihil perinde obfuit, atque mos jam exortus, ut speciosa præscriptione homines quidam turbulenti spei suæ, cupiditatisque velificarentur. Iam illa quoque non instinctu divino, sed dominationis libidine evenerunt. Theudas impostor quidam sub Cuspio Fado, ingenti Iudæorum multitudini persuaserat, uti bona convasarent, seque ad Iordanem sequerentur. Vatem enim esse se professus est, promisitque se flumen istud ficcis pedibus transiturum. Nec minore vesania Ægyptius quispiam populum ad Olivarum montem, quasi numinis imperio, vocabat, iturus hinc Ierosolymam, atque una voce muros urbis subversurus, ut per ruinas apertum iter tutumque omnibus foret. In universum vero Flavius, cum Iudææ statum publicum, qui sub Felice erat, exsequitur, pene indignabundus illud in hunc modum ait ¹, ληστειῶν ἢ χωρῶν ἀνεπιλήθη, καὶ γῆτων ἀνθρώπων, οἱ τὸ ὄχλον ἠπάτων. Latronibus tota regio & quibusdam magis atque fascinatoribus repleta est, qui multitudinem seduxere. Et mox de iisdem ita subjicit,

N 2

δει-

¹ In lib. 20. Antiq. cap. 6.

δείξιν ἔφασαν ἐναργῆ τέρατα καὶ ση-
μεῖα καὶ πλὴν τῶν θεῶν ἀνομιαν ἠνό-
μησα. Ἐ πολλοὶ πειθέντες, τὸ ἀφρο-
σύνης πτωχείας ὑπέχον. Agebant
manifesta prodigia atque portenta se edi-
turos, quæ Dei cura providentiaque eve-
nirent. Et plurimi, cum fidem illis habe-
rent, dementia suæ stoliditatisque pœnas per-
tulerunt. Usque adeo nihil in speciem
fallacius est, quam fanaticorum quo-
rundam insidiosa huiusmodi religio,
pietasque. Statim enim plebs, ubi Dei
numen magnis ausubus prætenditur,
facilem se ad omnia præbet, & melius
vatibus suis, quam ducibus regibus-
que paret.

CAPUT XVIII.

*Virtus bellica Iudæorum. Quanti ea futu-
rit apud exteros reges. Verba Chærii à
Flavio Iosepho male accepta. Qui sint
Solymorum montium habitatores in
Chærii carmine. Tonsura modus Iu-
dæis vetitus. Quid hoc sit, quod de
Phœnicum sermone Chærilus ait.*

DE rebus Iudæorum dicenti, pertra-
ctanda quoque ea sunt, quæ ad mi-
litiam eorum spectant. quippe omni-
no posita omnia sunt latentque in tu-
tela atque in præsidio bellicæ virtutis.
Sed

Sed profecto veterum Rabbiorum industria adeo incuriose hanc partem reipublicæ Hebrææ peruestigavit, pene ut nihil hîc sit, quod proditum commentationibus eorum meminimus. Fortitudinem quidem militarem in hac gente summam fuisse illud argumento est, quod homines exules, atque Agypto profugi, quos longus error, & quadraginta annorum calamitas imparatos à rebus omnibus in Arabum desertis attriverat, Cananæam omnem bellicosissimis populis habitatam, brevi tempore subegerunt. Flavius verò ubique, quoties de indole Iudæorum naturaque loquitur, durum à stirpe genus describit, periculorum atque mortis securum, laborifque & inedia patiens penè ad pertinaciæ infamiam. Quapropter reges exteri quoque, cum auxiliares copias aliunde adsciscerent, persæpe usi hoc milite sunt. & compertum egregiis experimentis est, virtute eorum atque ope res esse maximas patratas. Certè Alexander Magnus, dum gentes multitudinem infinitas, terrarumque spatiis longe distitas, parva militum manu vinceret, Iudæos partem exercitus sui fecerat, ut gloriam domiti orbis etiam illis acceptam ferrer. Tum, quod Flavius

vius adversus Apionem notat, ἕα αὐ-
 τὴς στρατιᾶς τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐμ-
 μόνον (αἰς, & κτ.) ταῦτα ζῶντας. potestate
 illis fecit, ut mores patrios, priscaq; institu-
 ta in militando servarent, ac secundum ea
 viverent. Quod profecto honori eo-
 rum datum est, & apprime tunc inusi-
 tatum fuit. Existimat quoque Flavius,
 Xerxem, cum nobilissimam illam ex-
 peditionem adversus Græcos suscipe-
 ret, Iudæos inter auxilia atq; inter so-
 cios habuisse. Et in fidem ejus rei, testi-
 monium Chærii recitat: de quo pau-
 lisper agendum nobis est, quia nun-
 quam credere potuimus, Flavium re-
 ctè sententiã percepisse verustissimi va-
 tis. Verba Chærii, quæ Flavius Apio-
 ni objicit, istæc sunt,

Τῶ δ' ὅπιθεν διέβαινε γύρω θάλα-
 μασὸν ἰδέσθαι,
 Γλαῶσαν μὲν Φοίνισαν δ' ἀπὸ στρατι-
 ῶν ἀφιέντες.
 Ωίκεε δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλάτην
 ἐνὶ λίμνῃ.
 Ἀρχιμαλέοι κρηφάς, τετρακέ-
 δες· αὐτὰρ ὑπὸ στρατιᾶς
 Ἰππων δαρτὰ πρὸς ὄρωπ' ἐφόρων
 ἐσκληρότα κρηπῶν.

Hæc in hunc fermè modum reddita
 sunt ab interpretibus:

Exin

*Exin miranda specie gens castra secu-
ra est.*

*Phœnicum ignoto qua voces ederet
ore.*

*Hac Solymos habitans montes, stagnum
prope vastum,*

*Circumtonsa comis, squallenti vertice,
equini*

*Exuvias capitis duratas igne gere-
bat.*

Hic vero Flavius Solymos montes esse eos ait, quos in Palæstina Iudæi incolunt, & Asphaltiten lacum significari putat, qui omnium in Syria latissimus maximusque est. Sed hoc, quantumcunque est, nihili est. Quid enim causæ dicet, aut, quam rationem nobis Flavius ostendet, cur Iudæos Chærilus *περὶ τῶν ἐρειδῶν*, hoc est, *in orbem circumtonsos* dixerit? Sane pro certo est, id consuræ genus invisum Iudæis omnibus & pene execrabile fuisse. quippe interdictum illis severissima lege fuit, *אל תקפו פאת ראש* *ne angulum capitis circumtonderent*. De qua re extant verba numinis in Levitici capite XIX. Iam verò, quod de Solymis montibus, deque lacu adjacente ex Chæрили celeberrimo carmine adfert ille, id vero diluere non difficile est. Alios enim montes Solymos, procul à Palæstina sitos,

latria. Hebraorum notabilis sententia de Abramo: & quando is rectum numinis cultum susceperit.

Sed, omissis istis, expediamus porrò quæ de militia Iudæorū in mentem nobis veniunt. Duplicis generis bella Talmudici constituunt, quæ gesta à sacro populo fuere. nam & מלחמת מצוה ea bella appellant, quæ iussu numinis, legisque suscepta sunt: & rursus מלחמת הרשות ea esse ajunt, quæ pro imperio, atque ad ampliandam rempublicam gessere. De priore genere ita Maimonides infit in Halacha Melachim, in cap. v. מלחמת המצוה היא מלחמת שבועה עממים ומלחמת עמלק ועזרת ישראל: מיד צר שבא עליהן: *Bellum, quod lege indictum dicitur, illud est, quod cum septem populis, atque cum Amalekitis fuit: aut si suppetias ferri necesse fuit cuidam Israëlita tribui, quam hostis invaderet.* Septem illi populi, de quibus loquitur, fuerunt Chittæi, Girsasæi, Emoræi, Cananæi, Chivæi, Perizæi, & Iebuzæi, quorum sedes armis invadere Israelitas jubet Deus in Exodi capite xxiv, & in Deuteronomii capite vii. De memoria autem Amalekitarum obliteranda illustre est numinis edictum in Deuteronomii capite xxv. Ad posterius bel-

N 5 lorum

lorum genus ea pertinent, quæ subji-
cit ibidem Maimonides, מלחמת הרשות
היא המלחמה שילחם המלך עם שאר העם
להרחיב גבול ישראל ולהרבות גדלתו ושמעו
*Bellum, quod pro imperio susceptum ap-
pellant, illud est, quod cateris populis rex
intulit, ad proferendos Israëlitarum fines,
atque ad augendam magnitudinem fa-
mamque eorum. In eadem Halacha in
capite vi persequitur Maimonides
quasdam cautiones, quas in utroque
bello servari summus Deus voluit, quæ
in Deuteronomii capite xx scriptæ in
hanc ferme sententiam sunt. Cum ve-
neris ad aliquam urbem, ut oppugnes eam,
primum invita eam ad pacem. Si respon-
derint se pacem colere velle, portasque ape-
ruerint, sint tibi tributarii, serviantque
tibi omnes, qui in ea urbe sunt. Quod si
non ineant pacem tecum, sed bello & ar-
mis experiri tecum malint, obside urbem,
cumque tradiderit eam Deus in manum
tuam, percute omnes masculos acie gladii,
foeminas vero puerosque, & jumenta, de-
nique quicquid erit in urbe, & omnia spo-
lia ejus, auferes tibi, fruerisque prada ho-
stium tuorum, quam dederit tibi Deus.
Atque hoc quidem pacto victoriam exer-
cebis duntaxat in iis urbibus, quæ procul
à te aliis in terris sitæ sunt. At cum iis ur-
bibus, quas tibi Deus tuus habitandas ple-
no hæ-*

no hereditatis jure dat, aliter agendum est. Cave enim, ne illic vitam cuiquam homini relinquas. Hic quod summus legislator parcendum illis gentibus ait, quæ oblatam pacem acceperant, ita intelligendum Talmudici ex vetustissima majorum traditione ajunt, ut insuper necesse habuerint eæ gentes suscipere septem præcepta, quæ filiis Noachi data ante beatum Abrami seculum sunt. alioquin vitam illis relinquendam haud fuisse, quibus religio nulla numinisque observantia esset. Enimvero Iudæorum sapientissimi ita ajunt, sex res fuisse, de quibus edictum numinis acceperit primus hominum parens. nam & cœlitus didicisse eum, celebrandam divini nominis majestatem esse, atque jura dici mortalibus debere: & rursus, interdictum illi fuisse, ne sanguinem humanum funderet, neve idola coleret, aut rapinas exerceret, tum ne multiplicato mox hominum genere, incestis se nuptiis scœdaret. Atque hanc quidem esse Cabbalicam quandam doctrinam, quæ tradita posteris per manus sit ab usque Mosis seculo: cæterum, ex tacito sensu cujusque, atque in universum ex verbis Pentateuchi manifestum esse, hæc præcepta in hunc modum data primo homini

mini

Subji-
 טלחמ
 הויה
 להחיים
 m ap-
 lis rex
 fines,
 e fa-
 na in
 ides
 que
 quæ
 æ in
 n ve-
 eam,
 spon-
 e ape-
 ntque
 uod si
 ar-
 bem.
 num
 idii,
 de-
 spo-
 ho-
 eius.
 ver-
 cul
 ur-
 ple-
 ha-

mini fuisse. Tandem vero Noachum
 cœlesti voce admonitum esse, ne mem-
 brum vivi animalis comederet. Scri-
 ptum enim in Genesi esse, *carnem cum
 anima ejus, qua est sanguis ejus, non ede-
 rit.* Ita septem præcepta confici ajunt,
 quibus tantisper gens mortalium re-
 gebatur, donec Abramo posita lex de
 circumcissione fuit. Talmudicorum
 sententiam, quæ exposita à nobis est,
 eruditissimus Maimonides illis verbis
 recitat, quæ extant in Halacha Mela-
 chim, in capite ix. על ששה דברים
 נצטווה אדם הראשון על עכום ועל ברכת
 השם ועל שפיכות דמים ועל גילוי ערוה
 ועל הגזל ועל הדיונים: אף על פי שכולן הן
 קלה ביריבו ממשנה רבינו והרעת נוטה
 להן מכלל דברי תורה יראה שעל אלו
 נצטווה: הוכיף לנח אבר מן החי שנאמ'
 אך בשר בנפשו דמו לא האכלו: נמצאו שבעה
 מצוות: וכן היה הדבר ככל העולם עד
 אברהם בא אברהם נצטווה יתר על אלו במילה:
 Antequam à diverticulo ad rem re-
 deamus, libet nobis exponere quid il-
 lud sit, quod ex Talmudicorum sen-
 tentia diximus, inter septem præcepta,
 quæ primis mortalibus data sunt,
 etiam hanc sanctionem numinis fuis-
 se, qua interdictus illis idolorum cul-
 tus est. Vtique Maimonides in Hala-
 cha Habodat Cochabin & Mazzaloth,
 luculenter ostendit, vitiosam religio-
 nem

nem inter ipsa mundi initia inolevisse. etenim jam tum Enoschi tempore ex hominum quadam superstitione sidera planetasque in magno honore esse cœpisse, licet à vero numine nondum penitus descisceretur. mox, ut est fecunda res error, templa atque simulacra stellis consecrata esse, donec tandem, spreto plane numine divinam religionem omnem planetis duntaxat tribuerunt. Excipit tamen maximus Rabbinus paucos quosdam, Chanchum, Methuscelachum, Noachum, Semum, atque Heberum, qui Deum unum, eundemque vere optimum atque maximum semper pura, integra, incorrupta & mente & voce venerati sunt. De errore enim, qui mortale genus tenuit, deque seculi vitio loquitur. Ipsum Abramum sero admodum, cum jam quadraginta annos natus esset, agnovisse ait Deum conditorem suum. fuisse enim eum in Vre Chaldæorum tenebris & caligine mentis demersum, inter homines supersticiosos, idololatriasque, atque una cum illis eandem insaniam insanivisse. tandem vero, cum meliora edoctus à numine esset, studuisse eum inscitiam veteri Chaldæis eximere: sed quoniam infidiis à rege petebatur, in Charanensium

chum
nem-
Scri-
cum
in edo-
junt,
a re-
ex de
rum
est,
rbis
ela-
על
נצטו
השם
ועל ה
קבלת
לה
נצטו
אך
נצטו
גברת
re-
id il-
sen-
pra,
unt,
iuis-
cul-
ala-
th,
gio-
nem

fium sedes eum concessisse, atque hinc in Cananæam venisse, ubi cœlestem doctrinam tam feliciter ad suos propagavit, ut jure eum Maimonides *עמוד הוראות* *columen atque stabilimentum seculi* appellet. Hæc summo iudicio animadvertit author cordatissimus. Neque nos ea referre piguit, quia illustrare Talmudicorum scitum poterant, quod de septem illis præceptis retulimus, quæ Noachi posteros ita obligabant, ut, si forte populi quidam inter pacis leges suscipere eorum observationem recusassent, eos Iudæi excindere penitus, tanquam barbarie atque immanitate efferatos, iussi sint.

CAPUT XX.

Feciales pacis offerendæ causa missos esse etiam ad septem Cananæa populos, contra quam vulgo existimatum est. Cur Gibeonitis dolo atque astu opus fuerit ad petendam pacem. Cur septem Cananæa populi ad internecionem occisi. Cur Ammonitis & Moabitis oblata pax non sit. De sacerdote, qui prælii causa ungebatur.

NVnc porrò alia exequamur, quæ Maimonides ad interpretationem illorum verborum attulit, quæ nos paulò

paulò antè ex Deuteronomii capite
 vicesimo adscriptimus. Sanè quod le-
 gatos de pace prius mitti summus
 Deus ad eas nationes jubet, in quas
 Iudæi arma parabant, id Aegyptius ille
 certissimo documento pertinere etiam
 ad septem populos evincit, quorum
 fortunatas sedes Israëlitis Deus pro-
 miserat. Quod quidem contra opinio-
 nem eorum est, qui sine discrimine, &
 nulla exceptionis lege factam à numi-
 ne proscriptionem earum gentium
 ajunt. Sed refellit eos insigne testimo-
 nium, quod Maimonides noster citat
 ex libro Iosuaë, ex capite xi. ubi sic ferè
 scriptum est: *Nulla fuit civitas, quæ
 pacem fecerit cum Israelitis, præter Chi-
 vaos Gibeonitas. Cateri omnes bello capti
 sunt. Induraverat enim animos eorum
 Deus ad pugnam cum Israelitis conseren-
 dam, ut internecione occideret eos, nec fie-
 ret illis gratia.* Enimverò illud hinc ef-
 ficitur, deletas propterea eas gentes
 esse, quia belli fortunam tentare, quàm
 conficere pacem in Israëlitarum leges
 maluerunt. Quod si fecialibus auscul-
 tassent, utique jam salus earum neuti-
 quam in dubio fuisset. Quærit dehinc
 Maimonides, quid igitur causæ sit, cur
 Gibeonitæ astu doloque petendam pa-
 cem censuerint, seque gentem procul
 in

e hinc
 lestem
 s pro-
 onides
 limen-
 judi-
 atissi-
 quia
 ote-
 ptis
 ita
 lam
 ob-
 ei ex-
 ie at-
 nt.

tos esse
 con-
 Cur
 uerit
 ana-
 Cur
 pax
 ansa

quæ
 nem
 nos
 uld

in aliis terris sitam finxerint, cum hercule certum illud sit, vera via pervenire eos ad hoc, quod cupiebant, potuisse? Sed respondet princeps Rabinorum, antea legatos ad Gibeonitas quoque, sicut ad reliquas sex nationes, missos fuisse; eosque ab illis spretos esse. quare ex ea tempestate legem numinis adversus eos valuisse, quæ de internecione septem gentium lata erat. Gibeonitas autem, cum eam legem postea resciscerent, copiasque Israelitarum latè victrices pertimescerent, venienti malo cavisse: & quia post spretam semel pacem vera remedia consumperant, fallaciis atque arte usos esse. Hæc in hunc modum ferè decisa à Maimonide sunt. Porrò, quod in septem gentes illas victoria aliter exercita, quam in cæteras, fuit, ita ut illi quidem excindi viros fœminasque atque infantes etiam, hîc verò sufficere expiationi solam virorum cladem lex voluerit, ea disparitas ab hac adeò causa est, quòd septem illi populi vulgo & passim in sese flagitia quædam fœdiora admiserunt, à quibus recta ratio natureque hominum communis refugit atque abhorret. Quare profectò summus Deus eos, veluti terræ odium onusque fuisse significat, cum in Levitici capite

xviii, enumeratis id genus vitiis, potremò ita fatur, *Polluta est terra, & iniquitatem ejus ego visitavi adversus eam, & evomuit terra habitatores suos.*

De Ammonitis & Moabitis edictum singulare exstat in Deuteronomii capite xxiii, quo cautum fuit, ne eos unquam Israelitæ ad pacem sollicitarent. & causa ibidem editur ejusmodi, quia com meatum Israelitis non advenxerant ex Ægypto venientibus. tum &, quod Bilhamum vatem magna mercede conduxerant, qui omnia infausa eis auguraretur. Subjicit autem quandam cautionem Maimonides, quæ huc transcribenda est,

אף על פי שאין שואלים בשלוםם אם השלימו מעצמם תחלה מקכלין אותן :

Etsi, inquit, legatos de pace non mittebant ad eos, tamen si sponte sua initio eam cuperent, non repellebant eos. In Halacha Melachim, quam identidem memoravimus, in capite vii, multa prodit Ægyptius noster de sacerdote quopiam, qui prælii causa consecratus publicè fuit. de quo ita infit:

אחד מלחמה : אחר מלחמה ואחר מלחמה מצוה ממנין כהן לרבו אל העם בשעת המלחמה ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח המלחמה :

In bello, tam quod gerebatur pro imperio, quàm quod lege divina indictum fuit, sacer-

O

cerd-

cerdotem creabant, qui exercitum alloqueretur sub tempus praelii, ungebantque eum oleo sacro. Atque hic ille est, qui *המשוח המלחמה* hoc est, praelii causa unctus dicebatur. Oratio ejus, qua ad populum usus est, recitatur in Deuteronomii capite xx, fuitque ejusmodi: *Eia, audite Israelitæ. Vos proceditis hodie in praelium contra hostes vestros. Ne mollescat cor vestrum, neu trepidate aut expavescite metu eorum. Progreditur enim vobiscum in expeditione Deus vester, pugnatque cum hostibus vestris, uti servet vos.* Refert Maimonides etiam alia verba, quæ sacerdos ille ex tabula aut libro publice pronuntiavit, non sub ipsam pugnam hercle, sed tunc, cum ad bellum exiret populus. Sed nos tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa huc non inseremus.

CAPVT XXI.

Qui fuerint immunes militiâ. Saulis severitas in cogendo milite. Pœna in eos sancita, qui sacramentum detrectarent. Vnde Flavius scripserit, deos peregrinos in bello non violandos Iudæis. Laudabilis Iudæorum religio, cum Beati ades refecta ab Alexandro est.

IN Deuteronomio privilegia quorundam recensentur, quibus vacatio militi-

militia concessa ad breve tempus fuit: inter quos fuere, qui recens vineam plantassent, quique exstruxissent novam domum, tum qui sponsi aut novi mariti essent. Ex quo certe constat, munia militiae non eos duntaxat subiisse, qui ultro nomen dabant, sed quoscunque rex, populive ductor ad sacramentum adegit: ut jam hoc totum necessitatis fuerit, non arbitrii. Utique Saul quidem, cum arma capessere omnes vellet, membra duorum bouum frustillatim concisa per duodecim Israelitarum tribus circummisit, interminatus hoc idem se facturum armentis eorum, qui sequi se ad bellum recusassent. Quare profecto jam non sine exemplo est Romanorum severitas, in quorum institutis olim erat, ut, qui ad delectum non respondissent, tanquam proditores libertatis in servitutem redigerentur: qui vero filium suum militiae subtraxisset, in pace fustibus caederetur, belli tempore exilio & bonorum parte multaretur. Quae sic relata ex Carrii Menandri libris sunt in l. 4. §. 10. & 11. ff. de re militari. Divus quidem Augustus equitem Romanum, quod duobus filiis adolescentibus causa detrectandi sacramenti pollices amputasset, ipsum bonaque sub-

jecit hastæ. & præceptum Divi Trajani fuit, ut hujusmodi parentes deportarentur. Non uno edicto maximus legislator Moses Israelitis præceperat, ut terram hostilem armis ingressi, simulacra omnia, templaque, & altaria Deorum diruerent, quos cætera nationes per errorem coluissent. Ait tamen Flavius¹, lege Mosaica constitutum fuisse, *ὅτι ἔ μὴτε χλοιάζειν, μὴτε βλασφημεῖν τὰς νομιζομένους θεὸς παρ' ἐτέροις αὐτῆς ἐνεκα. ὡρθογείας ἔ θεῶν.* ne quis eos derideret, quos gentium aliarum opinio Deos confinxit, neve quisquam male illis diceret, saltem enim prodesse illis honorem tanti nominis debere. Nos ex qua Pentateuhi parte illud Flavius in sua scripta transtulerit, divinare non possumus. Quin existimamus potius, hallucinatum eum esse, neque intelllexisse verba ea, quæ in Exodi capite XXI scripta in hunc modum sunt, *ἕρηκ ἂν ὀηκ* non execraberis deos. quæ profecto in eam sententiam accipienda sunt, ut significetur, sacrosanctos esse rerum publicarum moderatores, qui in terris vice numinis funguntur. Illud vero, quod in eadem dissertatione Flavius adversus Apionem

¹ In Apolog. adversus Apionem.

pionem adducit, magis ex vero est, & militum Iudæorum summam constantiam in retinendis patriis legibus arguit. Ex Hecatæi enim, maximi scriptoris, commentariis prodit, qua tempestate olim Alexander Babylone erat, & ad instaurandum Beli templum, quod corruerat, cunctos milites aggerere terram jubebat, solos Iudæos imperia ejus detrectasse, & verbera multa tulisse, atque graviter multatos esse, donec tandem illis & ignovit rex, & securitatem præstitit.

CAPVT XXII.

Sabbatorum observatio Iudæis sæpe noxia in bello. Ea superstitio animis hominum exempta per Matthiam Hassamoneum. Stratonica febriculosa pietas. Auspiciorum atque omnium vis à Mosollamo, acerrimo milite Iudæo, elusa. Ostenta & omina esse in potestate mortalium. Lex divina de sexuum distincto habitu non intellecta à Flavio. Adulterarum toga apud Romanos. Charondæ miles stolatus. Medorum Persarumque mollities.

DUm in his sumus, non prætermittendum est, quod Maimonides notavit, שצריך על עיירות נותים בשבת ועושין

וְעוֹשִׂין עִמָּהֶם מַלְחָמָה בַּשַּׁבָּת
Iudaos paganorum urbes, cum sabbatum est, obsidere, atque etiam praelium cum illis conferere. Sed hoc non semper profecto receptum ab illis fuit. Etenim Matthias Haslamonæus, fortissimus imperator, cujus fuit virtus toti Iudææ salutaris, primus popularibus suis persuasit, non esse hoc divinæ legi contrarium. nam antea hercle execrabilis opinio omnes tenebat, malis auspiciis & irato numine geri, quæ tali die pro se quisque, aut pro republica tentaret. Agatharchides quidem apud Flavium, dum Stratonicam deridet, quæ capta à Seleuco, occisaque est, quod in fugam se dare ob somnii cujusdam ludibrium ausa non esset, geminam Iudæorum & germanam dementiam adjungit. Captam enim Ierosolymam esse à Ptolemæo Lagi filio ait, propterea quod cives cunctos sabbatorum observatio defensione urbis prohiberet. Ac Matthias quidem Hasmonæus, uti diximus, hoc errore suos liberavit. Cæterum incessere rursus animis hominum eandem superstitionem contigit. Pompeium enim diu postea potitum urbe scimus, cunctis per sabbata desidentibus. Equidem ego Matthiam istum celsa indole virum, atque iudicio rectissimo

mo

mo fuisse existimo, qui fieri quibusdam casibus posse intellexerit, ut omnia ceremoniarum anxia observatio vel laudem ferat. Vtique nullæ leges positæ necessitati sunt, quæ semper magnum humanæ imbecillitatis patrocinium fuit, & quicquid coegit, defendit. Adde, viri illud & ducis esse, non deesse fortunæ præbenti se, & oblata casu flectere ad consilium. idque valere in omnibus rebus humanis, sed maxime in bellicis, quæ ex pactis conventis non procedunt, sed ipsæ ex se multa obijciunt nec opinantibus, quæ extremum discrimen pariunt ex mora. Iam miraculi instar nobis est, Iudæum reperisse, quem incepta urgere & favori numinis instare non vetuit scrupulosa pietas. Longe diversi generis est, quod Hecataeus de milite quopiam ejusdem nationis prodidit: quod referemus tamen, quia in pectore Iudæi insignem superstitionis fuisse contemptum probat. Ait ille scriptor, se in expeditione Alexandri fuisse, contendisseque ad rubrum mare cum Iudæis aliquot equitibus, qui sese comites addiderant: interque eos fuisse Mosollamum, hominem animosissimum, qui jaculandi peritia omnes & Græcos & barbaros anteciret. ibi, cum properantem exercitum

eos pa-
obside-
confe-
cto re-
thias
rator,
taris,
non
nam
nes
mi-
e, aut
hides
toni-
o, oc-
re ob
a non
erma-
pram
emæo
cives
de-
Mat-
dixi-
Cate-
num
om-
urbe
enti-
cel-
tissi-
mo

citum augur quispiam sisteret, prop-
 terea quod alitem sedentem videbat,
 ex cujus volatu captare omen itineris
 parabat, è vestigio Mosollamum, cor-
 repta ingenti sagitta, confixisse alitem,
 atque insuper amarulento joco stulti-
 tiam eorum incussisse, qui miseram
 avem alieni consciam fati crederent,
 cum ignara sui esset. neque enim scivis-
 se eam, quantum periculi à Mosollamo
 ludæo immineret. Enimvero istud est
 sapere, non ex hariolorum responsis,
 nec è cantu sinistro oscinis, aut è tri-
 pudii solistimis pendere, sed agendo
 vigilandoque vana ostentorum ludi-
 bria antecapere. Sane quidem C. Pli-
 nius, diligens harum rerum observa-
 tor, in ipsa augurum disciplina consta-
 re ait, ¹ *neque diras, neque ulla auspicia
 pertinere ad eos, qui quamque rem ingre-
 dientes observasse se ea negaverint.* Quo
 munere divinæ indulgentiæ nullum
 esse majus fatetur. Cætera, quæ dici de-
 re bellica queunt, vix annotare libet.
 Ait Flavius, inter disciplinæ militaris
 præcepta & illud fuisse, ne in bello aut
 mulier virili, aut vir muliebri habitu
 uteretur. Enimvero quæ in Deutero-
 nomii capite vicesimo & secundo ex-
 tant,

¹ In lib. 28. cap. 2.

tant, paulo ille liberius audaciusque interpretatus in hunc modum est: Φυλάσσετε μάλιτα ἐν ταῖς μάχαις, ὡς ἐμὴ τε γυναῖκα ἀνδρική σκευὴν ἔσῃ. Ἄ, μήτε ἀνδρα πολὴν γυναικεῖα. Sed profecto male accepit verba numinis, quæ in Deuteronomio extare diximus. Habet enim divina ista lex non tam in militia locum, quam domi & in pace, atque in omni reliqua vita. Nolebat enim sexus utriusque apparatus cultumque perverti aut confundi immortalis Deus, propterea quod maxime contrarium id honestatierat, ad quam nos fecit ille, formavitque. Quare profecto nec usurpatum hoc aliis gentibus unquam fuit, nisi per ignominiam, & pœnæ loco. Vtique apud Romanos quo pacto ornatae pro suis virtutibus fœminæ ambulaverint, quæ convictæ adulterii erant, proditum multis autorum jocis est. ex quibus insigne est illud Martialis,

Thelin viderat in toga spadonem.

Damnatam Numa dixit esse mœcham.

Apud Græcos vero Charondas, severissimus imperator, milites suos, qui ordinem in acie deseruissent, per triduum pro concione stolatos destituit. Scio ego Medos olim stola ad talos demissa, mulierum in morem, incessisse:

& Persas quoque, id quod Xenophon in octavo Pædiæ ait, ad horum se imitationem composuisse: sed ii' populi, quoniam hercle ad mundi teporem jacebant, evirati ipso terræ cælo & solo erant. Quare infamis eorum molli-
tias apud cæteros fuit, & posita in vi-
tio semper est.

C A P V T XXIII.

*De Iudæis, qui extra Palaestinam in aliis regnis habitavere. Gentium plurimum migrationes, & voluntaria exilia. De Iudæis Asiaticis, deque Babylonien-
sibus, tum de Aegyptiis & Alexandri-
nis. Pecunia ab illis Ierosolymam mis-
sa. Quanta opes in sepulcro Davidis.
Darius à Semiramide elusus. Iudæo-
rum Hellenistarum, & Palaestinarum
inensa æmulatio. Quo jure, quaque
conditione apud Romanos Iudæi fue-
rint post eversam sacram urbem. De
polygamia.*

MArcus Annæus Seneca in consola-
tione, quam ad Helviam scripsit,
populos quosdam enumerat, qui pa-
trio solo relicto sedes suas commuta-
rint, & transtulerint domicilia. Nam
& in mediis barbarorum regionibus
Græcas urbes esse, & inter Indos Per-
sasque Macedonicum audiri sermo-
nem,

nem, tum civitates Achaia Ponticis esse impositas litoribus, & Tyrios in Africa habitare, Pœnos Hispaniam incolere ait. Quæ quidem omnia ille nihil aliud nisi publica exilia vocat, in quæ alios domestica seditio, alios excidium urbium suarum, quosdam migrandi libido, alios alia causa emisit. Sed profecto hujus rei nusquam illustrius documentum est, quam in Iudæis, qui per Ægyptum, Græciamque, perque omnem Asiam & Africam late sedes suas procul à Palæstina posuere, & res illic amplas, uberesque habuerunt: regum autem principumque tantis affecti beneficiis sunt, ut inter externos vitam exigere, quam in patriæ beato solo religiones, templumque venerari ex propinquo mallent. Atque Asiaticorum quidem dignissimi, nobilissimique erant Babylonenses, de quibus in libro primo, in cap. viii diximus. Inter Hellenistas autem quos non Ægyptus duntaxat, sed omnis Græcia acceperat, primatum quendam Alexandrini tenebant. Vtique Ptolemæus Lagi filius, cum Iudæorum fidem & virtutem summam perspexisset, omnia Ægypti propugnacula & præsidia ipsis commisit: &, ut Cyrenam cæterasque Libyæ urbes firma ditione

tionem teneret, multas eorum colonias in ea loca deduxit. Mox Philadelphus adeo deditus Iudæis fuit, qui sub imperio ipsius erant, ut leges eorum, & sacratissima jura verti Græce, atque in omnium esse manibus voluerit. Postremo Philometor, & uxor ejus Cleopatra curam tutelamque totius regni Aegyptiensibus his Iudæis dedere: copiiisque illis, ex quibus rerum momenta pendebant, Dositheim & Oniam, homines itidem Iudæos, præfecere. Libertate autem omnes in illis ipsis sedibus tanta usi sunt, ut templum quoque in Heliopolitana præfectura habuerint, quod magna religione adirent. Neque fuit id profecto tumultuarium opus, quod casus, aut desperata exulum temeritas excitaverat. nam & Ptolemæi regis permissu constructum erat, & per annos trecentos ac quadraginta incolome stetit: ac tandem vero sub Vespasiano demum clausum prophanatumque est. Mansit tamen inhæsitque tam Hellenistis profecto & Aegyptiensibus, quam cæteris omnibus, qui extra Palæstinam degebant, amor affectusque in ædem Hierosolymitanam. Quippe pecuniæ ab illis statotempore illuc mittebantur: & donaria eorum amplissima erant. Recitat

tat Flavius Iosephus ¹ literas Octavii
 Augusti, Agrippæque, & Norbani
 Flacci, atque Iulii Antonii ad Cyre-
 nenses, Ephesios, Sardos, atque ad alios
 missas, in quibus scriptum erat, ne Iu-
 dæi, qui apud illos habitabant, dona
 pecuniasque in usum templi & sacro-
 rum mittere Ierosolymam prohibe-
 rentur. Sanè quidem ii, quos Mesopo-
 tamia & Babylonia acceperat, urbes
 duas natura pariter atque opere mu-
 nitissimas, Neerdam & Nisibin, ha-
 buère, in quibus, tanquam in ærario
 quodam, siti omnes thesauri erant,
 quos in Palæstinam identidem, cum
 tempus esset, infinita hominum mul-
 tudo devehebat, ne formidandæ
 Parthorum rapinæ forent. Et fuit
 tunc profectò in summum culmen
 everta Ierosolymitanorum opulentia,
 cum ad eos tanta vis auri à populari-
 bus mitteretur, qui variis locis sparsi
 sedes incolebant disjunctissimas. Quã-
 quam & antea mirum in modum am-
 plæ eorundem divitiæ erant, antequam
 Israëlitiæ decem tribus per discor-
 dias civiles secessionem à Iudæis fecis-
 sent. Davidem quidem gazas incre-
 dibiles possedisse constat, nemo ut re-
 gum

¹ In lib. 16. Antiq. cap. 10.

gum Hebræorum, exterorumve con-
 ferri cum illo potuerit. Quare etiam
 sepulchrum ejus, ossaque, & cineres fi-
 lius superstes circumfluere opibus vo-
 luit, quæ in cellulis pluribus erant re-
 conditæ. Earum autem quæ summa
 fuerit, facile divinabit, qui cogitaverit,
 Hyrcanum post mille & trecentos an-
 nos, cum ab Antiocho Pio esset obfes-
 sus, conditorium illud adiisse, atque ex
 illo ter millena talenta exemisse. ac
 rursus, multo tempore interjecto, He-
 roden, cum alias cellulas recluderet,
 reperisse illuc quantum satis erat maxi-
 mis impensis faciundis. Iusserat haud
 dubiè divitias eas summus rex recon-
 di illuc secum, ut velut inaccessæ, & lo-
 ci religione tutæ essent. Hac enim cau-
 sa permotos etiam alios sæpe fuisse,
 idem ut facerent, proditum memoriæ
 est. & Darius verò risum, jocumque
 omnibus excitavit, cum Semiramidis
 monumentum intraret, cujus inscrip-
 tio ingentes thesauros promittebat,
 cum nihil intus, nisi tabella esset, quæ
 homini sacrilego malam rem preca-
 batur, propterea quòd mortuorum
 loculos temeravisset execrando scele-
 re. Sed enim verò de opibus sacri po-
 puli dicebamus, quæ ante tribuum
 asportationem Ierosolymæ erant. Ex
 autem,

autem, quum Davidis tempore admodum ingentes essent, longè majores tamen sub Salomone, qui huic successit, fuerunt. Advexit enim ei tertius quisque annus quæ in Oriente pretiosissima erant, & principum, qui prope habitabant, liberalitas potentiam augebat sapientissimi regis. Quare Flavius Iosephus rotundo ore illud effatur, quod sæpe mirati fuimus, ὅτι ἐν δὲ γούρις τοσούτων ἐποίησε πλῆθος ἐν Ἱερουσαλύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον ἴσθι καὶ λίθων. effecisse regem, uti tantum pecunia in urbe Ierosolyma esset, quantum erat lapidum. Quæ profectò ejusmodi sunt, ut jam venisse ad summum fortunæ rex ille videretur. Non sinit nos incepti lex pluribus hæc exequi. Redendum enim ad illos Iudæos est, quos sub exteris regibus vixisse diximus. Horum porrò non unum genus fuit, neque de omnibus similiter existimandum est. Nam Babylonienfes quidem nihil præter jus fasque fecere, cum extra terram sanctam habitarent. idque singulare privilegium fuit. de quo antè diximus. At verò qui ante transportationem gentis Iudaicæ, aut post eam Palæstinorum sedes reliquerent, ut alias terras, quæ in vicino erant, incolerent, eorum infamia posteris

tra-

tradita est, iudicatumque ab omnibus fuit, esse eos terræ sanctæ contemptores. Recitant Talmudici severissima numinis edicta, queis cautum fuit, ne Iudæus quispiam migrandi libidine patrium solum verteret. Estque eorum scitum quoddam huiusmodi, *כל הדר בחוצה לארץ כאילו עובר עכו"ם*
Qui peregre extra terram sanctam degit, velut syderum planetarumque cultor habendus est. Atque ejus rei fidem faciunt ex dicto Davidis ad Saulem, quod ita relatum à Samuele est: *Si te homines incitaverunt contra me, maledicti sint coram Iehova. quippe expellunt me hodie, ne pars mihi sit in ea terra, quæ hæreditas Iehovæ est, dicuntque, Abi, cole deos alienos.* Vna modò causa fuit, quæ migrantes gravi culpa liberaret. Ea autem vis major erat: cujusmodi est fames, sterilitasque, atque alia id genus, quæ in iram numinis, velut ultima malorum, vertunt. Non prætereundum est, quod in Halacha Melachim, in capite quinto, eruditissimus Maimonides prodit. Etenim postquam quosdam huiusmodi atroces casus exposuit, ob quos Iudæis fas interdum fuerit domicilia in exteris regnis ponere, solam Aegyptum excipit, quam ne quis habitandi animo adiret, tribus interdictis vetitum esse à nu-

à numine ait. Nulla necessitas, neque
 occasio aut causa ulla excusare quen-
 quam potuit. Supervacuum foret te-
 stimonia recitare. penes autorem fi-
 des esto. Rationem quidem ipse ad-
 fert, quæ in promptu maximè fuit,
 מפני שמעשיה מקולקלים יותר מכל הארצות
 quoniam facta ejus gentis deteriora, quàm
 aliarum gentium, sunt. Addit Rabbi
 Maimonides, quod singulare est,
 etiam Alexandriam summa interdicti esse comprehen-
 sam. Enimverò quoniam Aegyptien-
 sium Iudæorum nobilissimi florentis-
 simique erant, qui Alexandriam inco-
 lebant, meritò hos quoque in ordinem
 cum cæteris cogit eruditissimus scri-
 ptor. pariter enim contra legis præ-
 scriptum fecerant. Hi autem illi sunt,
 quos Alexandri humanitas volentes
 & sponte procul ab Hierosolymâ ab-
 duxit, & cum parte Macedonum in ea
 urbe locavit, quam de nomine suo
 condebat rex ille. Mox etiam ingens
 turba illuc per Syriæ motus exunda-
 vit. ac tandem non pauciores Ptole-
 mæum Lagi filium comitati sunt, in-
 ter quos summus quoque Pontifex E-
 zechias fuit. Ita per omnem Aegyptum
 latè sedes suas posuère. Venerunt qui-
 dem illi Hierosolymam quotannis, aut
 P mit-

mittebant eò quosdam ad solennia festa: sed in contemptu apud Palæstinos erant, & desertores habiti sunt. Utique donaria, quæ in usum templi & sacrorum afferebant, magna ac pene immensa erant. Sed tamen efficere ea res non potuit, uti communes cum illis habere synagogas cæteri vellent. Auxit odii causas patriæ linguæ neglectus, quam plerique ne intelligebant quidem. Quare Hellenistæ dicti sunt, tam qui Aegyptum incolebant, quàm qui ab illis profecti, Græciam & vicina tenuère. quippe propagati ab Aegyptiis fermè cæteri erant. Horum nihil dici de Babylonensibus potest, quos Palæstini, tanquam fratres germanos, atque ut incorruptam majorum suorum sobolem summo in honore habuerunt. Quanquam tamen illud hercle omnino in omnibus Iudæis, qui extra Palæstinam habitaverunt, peræque laudandum est, quod patriæ instituta religiosissimè semper servaverunt inter prophanas gentes. Non enim Babylonensium propria hæc gloria est, sed communis ea etiam illis fuit, qui Aegyptum jam tum ab Alexandri temporibus incoluère. Et mox verò ii ipsi, qui per Romanum orbem variis locis sub Cæsarum imperio vivebant,

vebant, in quadam accurata observa-
 tione earum legum, quas divinus Mo-
 ses præscripserat, perstiterunt. Quod
 profectò haud difficile illis fuit, quo-
 niam benigne, leniterque, atque ho-
 norifice habiti ab iis sunt, quorum re-
 cepti sedibus fuerunt. Cæterum post
 templi urbisque everisionem deterior
 longè conditio eorum apud exteros
 fuit, & privilegia eorum ubique mul-
 tifariam imminuta sunt. Vtique con-
 stituciones imperatoriæ in iis solis sine
 molestia eos esse jussere, per quæ cultus eo-
 rum inquinari videretur. l. 15. §. 6. ff. de
 Excusat. Cautum verò fuit, ne syna-
 gogas novas extruere, aut cruces in
 celebri festo Purim exurere ad pœnæ
 quondam recordationem possent. l.
 ult. C. de Iud. & Cæl. l. 11. C. eod. De-
 nique addita sanctio quoque est, ne
 morem suum in conjunctionibus retine-
 rent, neve juxta legem suam nuptias sor-
 tirentur, aut in diversa sub uno tempore
 conjugia convenirent. l. 7. C. eod. At-
 que ex hoc postremo colligitur her-
 cle, licuisse illis per legem antea plures
 simul fœminas in matrimonio habe-
 re. quod nos supra diximus, cum de
 Pontifice maximo ageremus, cui soli
 hoc interdictū fuisse Talmudici ajunt,
 quod cæteris jura permittebant. Sanè

cum ¹ Davidem regem summus Deus Nathanis voce affatur, esse illi datas à se ait Saulis conjuges. Et in Levitici capite xviii edictum numinis extat, quo Iudæi duas sorores eodem tempore habere uxores vetantur, non ob aliam causam profectò, quàm quòd ardentissima esse inter has æmulatione in tali conjunctione solet; cum ceteræ omnino, quæ ea consanguinitate non sunt, æquiore animo sub eodem marito ætatem unà agant. Scimus equidem primis humani generis parentibus jus planè contrarium fuisse latum, quod reduxit tandem, & ex integro nobis sanxit Deus Dominusque noster Messias: certum tamen est Iudæorum eam in republ. Mosaica libertatem ex legis permisso fuisse. Atque hunc quidem morem vetustissimum usitatissimumque Iudæi ii, qui nondum Messia reverentiam susceperant, diu sub principibus Romanis coluerunt: donec tandem Theodosius, Arcadiusque, & Honorius nihil discrepare hac re à Romanis eos voluerunt. qua tempestate etiam pleraque alia, quæ observata illis fuerant, exoleverunt. Ius quidem ipsum, quo deinceps

¹ In lib. 2. Sam. cap. 12.

inceps usi sunt, commune cum Romanis fuit: adibantque solenni more iudicia, cunctasque Romanis legibus conferebant & excipiebant actiones, in his causis, quæ tam ad superstitionem eorum, quàm ad forum & leges ac jura pertinerent. l. 8. C. de Ind. & Cæl. Quare obruta tunc sepultaque eorum libertas fuit, vix ut umbra ejus superesset. Nam quod communi pactione ad similitudinem arbitrorum litigare apud populares suos, & sortiri eorum iudicium jure publico poterant, d. l. 8. C. eod. sanè id oppidò exile est. quippe & in civili duntaxat negotio factum id fuit, & eorum sententiam iudices quidem, sed Romani, exequiebantur. d. l. 8. In ipsis tamen avitis sedibus illorum paulo plus privilegii fuisse illis concessum videtur. Etenim in l. 17. C. eod. imperatores Theodosius & Valentinianus quosdam Iudæorum primates fuisse significant, qui in utriusque Palestina synedriis dominabantur. Sed eorum potestatem jurisdictionemque pene in rebus nihili fuisse sitam arbitramur.

CAPVT XXIV.

De lege, quam Iudæis Moses scripsit. Opinio veterum quorundam de sabbato confutata. De amne Sabbatico quæ
P 3 Pli-

Plinius, Rabbi Maimon, & Flavius Iosephus retulere, excussa. Cur magis suis, quam ceteris animantibus abstineant Iudaei? Plutarchi rationes rejectæ. De Ægyptiorum moribus. Iudæos non fuisse Bacchi cultores, contra quam Plutarchus & alii Romani scriptores senserunt.

INter sacræ gentis præcipua honestamenta, Lex fuit, quæ à Mose scripta cunctarum gentium institutis legibusque major, certeque dignior est, quia Deum autorem habet. Ea autem quinque libros implet. est enim multiplex, & copiosa, ac sæpe repetita. Summa tamen ejus decem comprehensa capitibus est: quorum pars prior ad res divinas pertinet: posterior continet ea, quæ Marcus Tullius appellat hominum munia & officia. Omnis, qui numini exhibetur, honos aut sensu aut cultu constat. Sensus est reverens & recta de Deo existimatio. de qua re plura dicere supervacaneum est, quoniam ea nunc spectamus maxime, quæ sunt historiæ affinia. Cultus est in caeremoniis ritibusque positus. Cæremoniæ unus in decalogo & simplex præcipitur modus, sabbati solennitas, quæ à primo mundi ortu instituta, & à san-

à sanctis hominibus observata semper, novissime tandem, cum Lex ferebatur, sancita ex integro est. Causam sabbati veram expressit numinis vox in formula decalogi. Sed Iudæi rationem hujus rei mysticam petunt ex illo celebri dicto Rabbi Eliæ, quod extat in libris Talmudicis. Ille enim tribus illustribus periodis, quæ æquali spatio inter sese distarent, mundi tempora distinxit, ita ut expletis sex annorum millibus nova rerum facies, novusque ordo surgeret, & fessa jam pridem gens hominum, melioribus deinceps auspiciis capefferet beatam quandam quietem. Cornelius Tacitus Sabbati originem aliunde eruit. Saturno enim eum honorem ab Hebræis haberi existimat: *seu principia religionis, inquit, tradentibus Idæis, quos cum Saturno pullos, & conditores gentis accepimus: seu, quod è septem syderibus, queis mortales reguntur, altissimo orbe, & præcipua potentia stella Saturni fertur: ac pleraque cælestium vim suam & cursum septimos per numeros conficiant.* Neque hæc vero unus Tacitus dixit. Rabbi Aben Ezra recitat sapientis cujusdam argutias, qui novem Legis capita totidem cælestibus orbibus ex adverso locat; &, ne septimo die otium existimetur sine

causa indictum, maligna ait esse Satur-
 ni & Martis sydera. quo enim die illa
 dominatum tenent, infeliciter cuncta
 tentari. Ego istum magistrum, quis-
 quis fuit, inter discipulorum cathedras
 plorare jubeo. Nimum ingeniosus
 fuit, ubi nihil opus erat. At nos mino-
 rum gentium homunciones sumus, &
 ad obvia confugimus. Sabbatorum re-
 cta observatio posita fuit in dictorum
 omnium factorumque sanctitate, at-
 que in cultu divino, precibusque. Rab-
 bi Aben Ezra author est, tunc etiam
 oracula fuisse consulta. Sunamitidi
 quidem ait maritus, de Elifæo loquens,
*Quid est, cur eum hodie adeas, cum nec
 calenda sint, nec sabbatum?* Cæterum,
 ne rebus divinis profanæ miscerentur,
 cuncti eo die omittere sueta opera ju-
 bebantur. qui aliter fecisset, capital ad-
 mittebat. Enimvero id docebatur po-
 pulus, haud esse in transcurso sacris
 operandum. Totam sese mens in con-
 templatione ponat necesse est, cum
 Deum, mentem purissimam, colit. Hoc
 nec Pythagoras, nec Numa ignoravit.
 & recte olim in Romanorum sacris à
 præcone solennibus verbis clamatum
 est, *Hoc age.* At Iudæi, quorum mos est
 omnia sanctissima instituta perverte-
 re, multa ad Legis edictum adjecere,
 de

de quibus Moses nihil diffinivit. Itaque sacratissimæ diei celebratio in anxiam superstitionem abiit, & interdum illis exitio fuit. Pergendum nunc ultra est. Sabbati sacrum otium videtur ipsa natura, optima rerum mater, approbavisse, si fidem Plinio habemus, qui in Iudæa rivum quendam ait sabbatis omnibus sicari. Sed ignoscat nobis Plinius. Nunquam hoc credere potui.

— *Sum paulo infirmior, unus*

Multorum. —

Quid tamen Romanum scriptorem deceperit, expediam. Iudæi jam olim somniarunt, reliquas decem tribus Israelitarum captivas detineri prope fluvium, quem ipsi Sambationem appellant. Hunc per totam septimanam adeo rapidis vorticibus ferri ajunt, nemo ut transire possit: at sabbatis quiescere, & pedibus pervium esse: hancque pœnam Israelitis esse positam, ut, quo tempore undarum impetus consistit, sabbati eos veneratio inhibeat, & movere vetet pedem. Ita ad libertatem via illis ante oculos posita est, sed uti pejus crucientur. vident enim eam, & visa ac relicta, intabescunt. Non potuit magis traducere se Plinius, quam cum tam futile Iudæorum commentum arripuit tam avidè. Pictori-

bus poetisque quidlibet audendi pote-
 statem esse, Flaccus dixit. Recte hercle.
 Sed Iudæos addi volo, qui non ex de-
 coro, neque pudenter, sed sola animi
 libidine mentiuntur quæ dissona &
 ridicula sunt, hanc unam ob causam,
 ut mentiantur. Neque movet me,
 quod R. Moses Ben Maimon, quem
 merito laudibus in cælo locavimus,
 fluvium hunc esse Gozan ait. Nos &
 illum delirasse asserimus, & una Iose-
 phum quoque in ordinem redigimus,
 qui in libro *VI I αλώσεως*, in cap. xiii,
 quædam contraria quidem supradictis
 sed tamen æque portentosa refert. Sa-
 ne quidem Plinio non semel sic decipi
 ab aliis contigit. Pleraque enim, quæ
 in eodem capite memorat de fontibus,
 fluviiisque, & de aquis, ejusdem le-
 vitatis sunt. Rerum incredibilium at-
 que inusitatarum narrationem in Ju-
 lio Obsequente, non in Plinio, summo
 historiarum scriptore, toleramus. Ra-
 ro solitum modum egreditur natura.
 Miracula creduntur facilius, quam
 fiunt. Sed enimvero tenet plerosque
 amabilis insania, & favet sibi atque
 plaudit imprudens temeritas. Aniles
 ineptias tradimus in vicem accipimus-
 que, non incauti hercle, sed scientes,
 & inter seria. De sabbato diximus plus
 quam

quam satis sit. Cætera persequi, quæ ad decalogum pertinent, non est patientiæ nostræ. Postquam leges duarum tabularum latæ fuerunt, in quibus edictum inerat de sabbato, data est ex hinc Mofi fusior earundem legum interpretatio: addiditque Deus cæremonias ritusque: & quibus victimis sacrisque, ac quo modo coli vellet, populo significavit. Cujus rei causa haud in obscuro est. Non sufficiebat simplex numinis cultus, qui decalogi sanctione jubebatur. Quippe facile se cuncti ad Aegyptiorum idola convertissent. Itaque planè opus fuit rebus multis externis, quæ sensus quoque eorum in recta religione detinerent. Sanè oppidò difficile est mortalibus, Deum invisibilem solo animo colere. Nisi aliquid sit, quod oculi usurpent, nimium hercle citò incautis obrepit non intellecta impietas. Quanquam profectò etiam tum antea, primo seculo, sacrorum extitisse quasdam sanctiones, cæremoniasque, certum est. Nam & animantium mundorum immundorumque discrimen divinitus didicerat Noachus: & idem ille vesci sanguine vetabatur minaci interdictione. Sed lex, quæ à Mose lata est, magis accuratè hæc cuncta suis finibus terminavit. Vtique

tique in capite undecimo Levitici, long-
ga extat numeratio earum animan-
tium, quarum esu tactive pollueren-
tur Hebræi. Multa illic in censu impu-
rorum posita sunt, non naturæ aut ra-
tionis dictamine, sed incertâ numinis
voluntate. Itaque causas earum rerum
exquirere, anceps est; nec ideo asse-
quare. Quis nostrum tam arroganti
fiducia est, uti se posse ea explicare om-
nia existimet, quæ posita vel in ipso-
rum hominum institutis sunt? Olim
Lacedæmonum legibus vetabantur E-
phori statim, ut magistratum inierant,
barbæ alas pascere. & Solonis san-
ctio eum, qui seditionem & motus ci-
vicos quietus spectavisset, ignominia
notabat. Non dubitat Plutarchus,
quin utrumque optimo consilio fa-
ctum ab illis sit; sed tamen, *mens*, in-
quit, *authorum ignoratur*. Et nos igitur
idem in his contingere putemus,
quæ summus legislator Deus *jussit*.
Doceat me quispiam, cur edicto nu-
minis impuræ sint quadrupedes, qua-
rum fissæ ungulæ non sunt? Nam cu-
niculos quidem leporesque inter cibos
habere apud cunctas hercle nationes
fas & jura sinunt. at solis Hebræis
haud licitum est. Quoniam verò etiam
de suis in eodem Levitici capite ex-
tat

tar

ta
pe
ar
lu
o
M
ch
fa
su
tu
ar
in
ag
m
ne
su
be
na
G
Et
ar
Æ
co
na
vi
au
Ze
fib
m
qu
co

tat legis edictum, exspatiandum paulif-
 per nobis est, quærendumque, cur hoc
 animal magis anxie vitaverint semper
 Iudæi, quam cætera omnia, quorum
 odium pariter fugamque lex indixit.
 Memoratu digna sunt, quæ Plutar-
 chus adfert. Suem enim Iudæis haud
 sanè inter res execrabiles haberi, sed
 summo in honore apud eos esse au-
 rumat, quippe quam venerantur ut
 arationis magistram. Id eos primum
 in Agypto didicisse ait. quippe illic
 agros nunquam aratro verti, sed, si-
 mulac Nilus post solitam exundatio-
 nem in alveum se recepit, è vestigio
 sues ab incolis propelli in agros, ut u-
 berem glebam rostro fodiant, & semi-
 na occulant terra. quare vomerè quoq;
 Græcis *ωϊν* dici, originatione optima.
 Et quid mirum, inquit, tam fœdum
 animal à supersticiosa gente coli, cum
 Agyptii quoque felem, gryphem, cro-
 codilum adorent? Denique, si abomi-
 nantur, scire causam se negat, cur in-
 visissimam bestiarum interficere nemo
 audeat. Nam magos quidem, quibus à
 Zoroastre origo est, nihil pulchrius
 sibi, nihil gloriosius ducere, quam si
 multos occiderint mures aquaticos,
 quos religione quadem ridicule cuncti
 odere. Hæc confutare non magnus est
 labos.

labos. Quæcunque animantia *Ægyptii* coluere, ea tangere manibus nulla religio illos vetuit. Porrum & capre morſu frangere, nefas ingens erat. Et Flaccus joco ſe, tanquam de impia cæde, dixit;

— *Si porrum & capre trucidas.*

Alius quiſpiam etiam indignatur & clamat,

*O sanctæ gentes, quibus hæc naſcuntur
in hortis*

Numina!

Et tamen hos ipſos deos manibus ſuis è terra eximebant, recondebantque in cellis armariisque ad alios uſus vitæ neceſſarios. At Iudæi porcorum vel ſolo tactu polluebantur. Quod neutiquam ita eſſet, ſi ſuperſtitionis cauſa fuiſſet ex cultu & veneratione. Hinc porro, cum attingere haud dignarentur, etiam occidere nolebant. Itaque de nihilo eſt, quidquid ait Plutarchus. Neque pluri æſtimari debet, quod Petronius venuſtiſſimo epigrammate luſit,

Iudæus, licet & porciniſm numen adoret,

Et cœli ſummas advocet auriculas, &c.

Sunt hæc ex communi Romanorum errore, in quorum animis hæc opinio inſederat. Simul & nos ſententiam mu-

mutamus, qui Petronii verba sic emendanda censuimus quondam,

— *Et porcinum nomen abhorret.*

Male divinavimus. Quod si tamen ita dixisset, tum vero demum recte dixisset. nunc, quia aliter dixit, hariolatus est. Sed libet nobis, potius erravisse Petronium, quam nos feliciter coniecisse. Enimvero optima ratione tunc permoti, eam comminiscbamur emendationem, quam nunc spernimus. Ita enim res habet. Iudæi ipsum nomen hujus animantis inter res scævās & mali ominis numerant. Quoties enim loquuntur de illo, non nominant illud, sed recepto quodam more, uti malam scævam avertant, patrio sermone דבר אחר ajunt. Romani id feliciter exprimere nequeunt. Nam si dixeris, *Res alia*, verbum quidem verbo reddes; sed sensum dicti non assequeris. At Græce esset, πρὸς γὰρ ἀλλόκιον, sane perquam significanter. Cæterum, ob eandem causam etiam in festo paschatis solícite cavent, ne vocem לחם panis, inter loquendum usurpent. Ita enim existimant, piaculum immane cum admisisse, qui per eos dies in causa fuerit, uti alter quisquam de fermento vel leviter cogitet. Sed quid cessamus causam adferre, cur præ cæteris

cæteris animantibus hoc unum figiant Iudæi? Fuit olim populus Iſraeliticus mire obnoxius iis morbis, qui Syros ut plurimum atque Aegyptios infestabant. Vitilignes enim, psoralæque, & tetra ulcera jam olim illis gentibus, velut proprias pestes, adscribere summi medicorum. Hos autem, & similes pene morbos uno nomine complexus Moses est, & lepram vocavit. Porro in suis scabies & immundities, non vitium, sed natura est. Quare ne ad corporum pravam affectionem contagio quoque accederet, aliqua ex esu contactuve, paulo superstitiosius averſati suem sunt, quam aut lex numinis fortasse jusserat, aut positum in gentiũ aliarum institutis erat. Quanquam, qui potuit nimis cautorum hominum videri formido, siquidem nullum vitium æque, ut lepram, execrata lex sit? Referuntur in Levitico severa Dei edicta de lepra non hominum modo, sed vestium quoque & domorum. Cujusmodi autem id vitium in rebus fuerit inanimatis, Syri fortasse & Aegyptii tunc intellexerunt. nos hercle ignoramus. Et Plutarchus quidem, postquam multa super Iudæorum superstitione conjectavit, diversissima pleraque, & quædam contra-

contraria, in hoc uno hallucinatus,
 non est, quod postremo de lepra dixi-
 mus ex illius sententia. Cætera, quæ
 de Baccho, qui fuerit idem cum Ado-
 nide, tum quæ de interfectore ejus
 apro addidit, non sunt nauci. Quem-
 admodum & illud spernimus, quod
 Hebræorum sacris mysteriisque coli
 ipsum illum Bacchum, temulentissi-
 mum numen, existimet. Nam & per-
 festos quosdam dies, inquit, sub taber-
 naculis desident, eaque palmitibus at-
 que ederis inumbrant: & est tempus,
 cum ramos ac thyrsos gestant. Acce-
 dit tubarum clangor, inquit: & sabba-
 ti celebritas, quæ post septimum quem-
 que diem redit, appellationem à Libe-
 ri sacris habet. Sibi enim vox in orgiis
 passim auditur. Tum & sabbatis bi-
 bunt largiter. & Pontifex maximus
 festis diebus cum mitra cothurnisque,
 & hinnuli pelle, ac veste ad talos de-
 missa incedit, pendentque in ora tu-
 nicæ tintinnabula. in sacrificiis quo-
 que æra pulsantur, & mellis usus in il-
 lis nullus est. cumque multa pœnarum
 genera apud illos sint, hæc maxime
 probrosa censetur, cum interdicitur
 damnatis vino. Hæc non unius Plu-
 tarchi, sed aliorum quoque fuit sen-
 tentia, quam improbavit tamen Cor-
 nelius

Q

nelius

nelius Tacitus. Nos eam summatim
 retulimus, non quo confutarem
 operose singula, sed uti palam effec,
 quàm ingeniose pagani Iudaicam tra-
 duxerint religionem. Alia enim ex illis
 omnino falsa sunt. quædam vera, sed in
 deterrimam partem accepta ab homi-
 ne sanè eruditissimo, sed qui causas ig-
 noravit primi cujusque instituti. Cur
 enim aut tabernaculorum festum jus-
 serit celebrari Deus, aut mel & ceram
 arcuerit à sacris suis, aut *κρόδωνας* &
*πόιονες*¹, esse in Pontificis fimbriis
 voluerit, justa ratio fuit, quam Græcus
 scriptor quæsit fortasse, sed assecutus
 non est. Nam quod sabbatis potant
 Iudæi, atque helluantur, vitium ipso-
 rum est, qui labente seculo rem sanctis-
 simam infamavere. atque id crebro in
 sacris voluminibus illi genti expro-
 brant divini vates. Non potuit Iudæos
 magis invisos cunctis facere Plutar-
 chus, quàm cum edita in vulgus hæc
 opinio est, esse eos Bacchi cultores. A-
 pud Titum Livium, cum senatus de-
 crevisset quæstionem de Bacchi sacris,
 Marcus Cato, vir gravissimus, cui ea
 res extra ordinem mandata erat, ad
 popu-

¹ Id est, tintinnabula, & corymbos an-
 teos, qui Punicis malis similes erant.

populum in hæc verba loquitur: Nunquam tantum malum in republica fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinens. Quidquid his annis libidine, quidquid fraude, quidquid scelere peccatum est, ex illo uno sacrario scitote ortum esse.

Flavius Iosephus in apolog. adversus Apionem, de Græcis historicis, qui res aliarum gentium scripserunt:

Ἄπιον αὐτοῖς ἔμην μὴ γνώσκοντες
 τὰ λήθεις, τὸ λίαν ἀνεπίμικτον· ἔ
 ἔγραψον ψευδῆ, τὸ βέλεσθαι δοκεῖν ἡ
 πλείον ἢ ἄλλων ἱστορεῖν.

Q 2

PRO-